

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κατά την προσπάθεια σύνταξης των ασκήσεων που ακολουθούν, για την αξιολόγηση της επίτευξης των διδακτικών στόχων της ενότητας της Περιγραφής, αποδείχθηκε ότι όλες αυτές οι υποενότητες προσφέρονται, λιγότερο ή περισσότερο, για όλους τους τύπους ασκήσεων. Αυτή η δυνατότητα ισχύει γενικά στο γλωσσικό μάθημα, εφόσον οι διάφοροι τύποι ασκήσεων δεν είναι παρά εργαλεία στην υπηρεσία των διδακτικών στόχων και των στόχων αξιολόγησης. Άλλωστε, η ποιότητα μιας άσκησης εξαρτάται από το περιεχόμενό της και όχι από τον τύπο της. Και, βέβαια, η σκοπιμότητα της ποικιλίας τύπου ασκήσεων υπαγορεύεται από παιδαγωγικές αρχές και όχι από το ίδιο το αντικείμενο της διδασκαλίας (Αξιολόγηση των μαθητών της Α΄ τάξης Λυκείου, ΟΕΔΒ 1997, σσ 22-27).

Με τις προτεινόμενες ασκήσεις που ακολουθούν έχει καταβληθεί προσπάθεια να αξιοποιηθούν όλα τα σημεία του θεωρητικού πλαισίου της ενότητας της Περιγραφής. Και όλες τις ασκήσεις διατρέχει η βασική θεωρητική αρχή της ενότητας, κατά την οποία κάθε επιλογή προσδιορισμού και γενικά λεξιλογίου, λεπτομέρειας και οργάνωσης του περιεχομένου δεν είναι τυχαία, αλλά έχει προτιμηθεί (λιγότερο ή περισσότερο συνειδητά) για τις επικοινωνιακές της συνέπειες (: έμφαση, προβολή ή αποσιώπηση λεπτομερειών, σχολιασμός του αντικειμένου της περιγραφής, παραστατικότητα κτλ). Αυτήν ακριβώς την αρχή θα πρέπει να έχει κατά νου ο συντάκτης ασκήσεων, ανεξάρτητα από τον τύπο τους. Φερ' ειπείν, οι ασκήσεις αντικατάστασης χάνουν ένα μεγάλο μέρος της αξίας τους, αν αντιμετωπιστούν ως διαδικασία μηχανιστικής αλλαγής λέξεων και δε συνοδεύονται από συζήτηση σχετικά με τη διαφορετική επενέργεια κάθε επιλογής (βλ. τις ασκήσεις 2.1.1., 2.1.2., 2.2.1., 2.2.2., 3.2.1., 3.2.2. και 3.3.1.). Ακόμη, ίσως χρειάζεται να επισημάνουμε ότι αυτές οι ασκήσεις έχουν ως αποτέλεσμα ένα μετασηματισμό του κειμένου, ο οποίος θεωρείται και από τους συγγραφείς του σχολικού βιβλίου¹ ως διεργασία ιδιαίτερα κατάλληλη για την επικοινωνιακή προσέγγιση του γλωσσικού μαθήματος. Βέβαια, τα κείμενα αυτών των ασκήσεων είναι κατασκευασμένα

¹ Οδηγίες. Συμπληρωματικός οδηγός για την διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στην Α΄ Λυκείου κατά το σχολικό έτος 1997-98, Ο.Ε.Δ.Β. 1997, σ. 105, 148.

(όπως και των ασκήσεων 2.1.1., 2.2.2., 3.2.1., 3.2.2., 4.3., 5.2.1. και 6.3.) και ορισμένα μπορεί να φαίνονται «τεχνητά». Ωστόσο, έχουν συνταχθεί με την ελπίδα πως ό,τι χάνουν σε φυσικότητα το κερδίζουν σε έμφαση του εκάστοτε γλωσσικού φαινομένου, ώστε να γίνει κατανοητό.

Εδώ είναι, ίσως, χρήσιμο να αναφέρουμε κάτι που συνήθως θεωρείται αυτονόητο, δηλαδή ότι έχει καταβληθεί προσπάθεια, ώστε τα θέματα των επιλεγμένων και των κατασκευασμένων κειμένων και προτάσεων να είναι σύμμετρα με τα ενδιαφέροντα και, γενικά, τον «κόσμο» των μαθητών. Επίσης, με ιδιαίτερη προσοχή έχουν συνταχθεί οι ασκήσεις παραγωγής λόγου, ώστε να αναπαριστούν επικοινωνιακές περιστάσεις στις οποίες θα ήταν πιθανό και ενδιαφέρον για τους μαθητές να βρεθούν, δηλαδή «να θέλουν και να έχουν να πουν».

Επειδή στο σώμα των ασκήσεων που ακολουθούν γίνεται συχνή χρήση λογοτεχνημάτων από τα σχολικά Κ.Ν.Λ. ή από αλλού, στις ωριαίες ή ολιγόλεπτες δοκιμασίες του γλωσσικού μαθήματος, ίσως χρειάζεται να δοθούν οι ακόλουθες διευκρινίσεις:

- Αυτά τα κείμενα δε χρειάζεται να είναι διδαγμένα στο μάθημα της Λογοτεχνίας, γιατί απλούστατα **δεν εξετάζονται ως Λογοτεχνία στο μάθημα της Έκφρασης-Έκθεσης, αλλά ως γλώσσα**. Αντικείμενο του μαθήματος της Λογοτεχνίας είναι η τέχνη του λόγου. Στο γλωσσικό μάθημα μας ενδιαφέρει η **τεχνική** του λόγου. Με άλλους στόχους, άλλο θεωρητικό πλαίσιο και άλλη μέθοδο εξετάζουμε το λογοτέχνημα ως Λογοτεχνία και με άλλα ως γλώσσα. Ωστόσο, ό,τι προσλαμβάνουμε από ένα κείμενο, ανεξάρτητα από το είδος του, φθάνει σε μας με γλωσσικά μέσα. Γι' αυτό και υπάρχουν πολλά λογοτεχνικά κείμενα στα βιβλία της Έκφρασης-Έκθεσης. Άλλωστε, στο συμπληρωματικό οδηγό του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων (Ο.Ε.Δ.Β. 1997, σ. 191) υποστηρίζεται ότι «παρά την αυτοτέλεια καθενός κλάδου, ο σκοπός τους είναι κοινός στο γλωσσικό επίπεδο.»

- Εκτός από τη χρήση τους στα κριτήρια αξιολόγησης, τα λογοτεχνικά κείμενα προσφέρονται για το γλωσσικό μάθημα περισσότερο, ίσως, από άλλους κειμενικούς τύπους, επειδή με το μαστορικά καλοδουλεμένο λόγο τους παρέχουν «χτυπητά», άρα «δασκαλίστικα» παραδείγματα χρήσεων των διαφόρων πλευρών και επιπέδων του γλωσσικού συστήματος (π.χ. η σχέση της

επιλογής των λεπτομερειών με την επικοινωνιακή πρόθεση και σκοπιμότητα, ασκήσεις 1.1.11. και 1.1.12.). Επιπλέον, ένα λογοτέχνημα, ακριβώς λόγω της πυκνότητας των νοημάτων, της διαύγειας των σκέψεων και της ευθυβολίας των παρατηρήσεων, μπορεί να αποτελέσει υψηλής ποιότητας πλαίσιο και αφετηρία για το μαθητή, ώστε να αρθρώσει το δικό του λόγο (ασκήσεις 1.1.11, 1.1.12 και 1.1.13.). Γι' αυτό και προτείνουμε αυτές οι τρεις ασκήσεις, παρά το γεγονός ότι είναι ιδιαίτερα απαιτητικές.

- Ειδικά η άσκηση 1.1.13., με λέξεις από τον «οδηγό» του ποιητή στο ταξίδι των ποιητικών του αναζητήσεων, προτείνεται για επεξεργασία σύμφωνα με το πνεύμα του κειμένου του Gianni Rodari «Η πέτρα στη λίμνη», που βρίσκεται στην αρχή του βιβλίου του μαθητή.

Ο αριθμός των ενδεικτικών ολιγόλεπτων κριτηρίων αξιολόγησης στο Β' Μέρος του παρόντος τεύχους δεν υποδεικνύει αντίστοιχο αριθμό γραπτών δοκιμασιών κατά τη διάρκεια του δευτέρου τριμήνου. Σκοπός αυτού του σχετικά μεγάλου αριθμού είναι να παράσχει στον εκπαιδευτικό ένα κατά το δυνατόν αντιπροσωπευτικό δείγμα από κριτήρια διαφορετικού τύπου και βαθμού δυσκολίας.

Τέλος, οι ασκήσεις 1.2.1., 1.2.1. καθώς και οι δύο πρώτες συνθετικές εργασίες αποτελούν παράδειγμα των τρόπων με τους οποίους στο γλωσσικό μάθημα μπορεί να αξιοποιηθεί υλικό από άλλα μαθήματα.

1. ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ: Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΘΕΣΗ-ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΩΝ

1.1. Ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης

1.1.1. Ποιες λεπτομέρειες θα επιλέγατε και πώς θα οργανώνατε την περιγραφή σας, αν θέλατε να πείσετε ένα φίλο σας να αγοράσει τη συλλογή γραμματοσήμων, παιχνιδιών video, δίσκων, τηλεκαρτών ή κάτι άλλο που διαθέτετε; Πώς θα συντάσσατε την ανάλογη αγγελία στην τοπική ή σχολική εφημερίδα;

1.1.2. Το σχολείο σας παρουσιάζει ελλείψεις υλικοτεχνικής υποδομής. Ποιες από αυτές θα τονίζατε περισσότερο και πώς θα τις ιεραρχούσατε σε μια επιστολή σας προς το δημοτικό συμβούλιο, με σκοπό να τους πείσετε να βοηθήσουν, ώστε να βελτιωθούν οι υλικές συνθήκες λειτουργίας του σχολείου;

1.1.3. Ο Οργανισμός Σχολικών Κτηρίων ζητεί τη γνώμη των μαθητών σχετικά με το πώς θα ήθελαν το κτήριο του σχολείου τους (θέση, χώροι, εγκαταστάσεις, διαστάσεις, εξοπλισμός, χρώματα, υλικά κλπ). Να επιλέξετε τις λεπτομέρειες που θεωρείτε βασικές και να οργανώσετε την περιγραφή σας αρχίζοντας από την εξωτερική όψη.

1.1.4. Ποιες λεπτομέρειες θα επιλέγατε να προβάλετε περιγράφοντας το παλιό σας ποδήλατο α) στους γονείς σας για να τους πείσετε να σας αγοράσουν καινούργιο και β) σ' ένα συμμαθητή σας για να του το πουλήσετε;

1.1.5. Να περιγράψετε την εικόνα του δρόμου, καθώς τη βλέπετε από το μπαλκόνι. Να επιλέξετε εκείνες τις λεπτομέρειες που πείθουν για το γεγονός ότι οι πεζοί έχουν ελάχιστο χώρο στη διάθεσή τους.

1.1.6. «Μέχρι να φθάσουμε στη θάλασσα, ακολουθήσαμε μια πολύ επικίνδυνη διαδρομή.» Να επιλέξετε τέτοιες λεπτομέρειες και να οργανώσετε κατάλληλα την περιγραφή σας, ώστε να γίνουν φανεροί οι κίνδυνοι που αντιμετωπίσατε.

1.1.7. Στο βιβλίο «Σεραφείμ και Χερουβεΐμ» του Μένη Κουμανταρέα (Κέδρος, Αθήνα 1981, σελ. 55) διαβάζουμε:

...σάμπως να σάρκαζε τα αυστηρά τετράγωνα μπαλκόνια της πολυκατοικίας μας, χτισμένης στο μεσοπόλεμο και που προοιωνίζε άλλες πολυκατοικίες που έμελλε να χτιστούν.

Να περιγράψετε μία πολυκατοικία ή μία σειρά κτισμάτων, ξεκινώντας από μία λεπτομέρεια που τράβηξε την προσοχή σας και τονίζοντας την ομοιομορφία της εξωτερικής όψης.

1.1.8. Νιώθετε μια μικρή, ασήμαντη αδιαθεσία. Να περιγράψετε τα συμπτώματα στη μητέρα σας, τονίζοντας εκείνα τα στοιχεία που θα σας επιτρέψουν να μείνετε στο σπίτι και να μην τη συνοδέψετε σε μια ανιαρή, κατά τη γνώμη σας, επίσκεψη.

1.1.9. Σ' ένα σκίτσο του Αρκά βρίσκουμε τον ακόλουθο διάλογο ανάμεσα σε δυο σπουργίτια:

Γιος : Μπαμπά τι είναι δέντρο;

Πατέρας : Μμμ ... Το δέντρο είναι κάτι πολύ ωραίο! Είναι ένα πράγμα πράσινο, δροσερό, ήσυχο!

Γιος : Α! Σαν κι αυτό που βρήκαμε προχτές στα σκουπίδια;

Πατέρας : Εκείνο ήταν ψόφιος παπαγάλος ανόητε!

Ποιες λεπτομέρειες έπρεπε να δώσει ο πατέρας, για ν' αποφύγει τη σύγχυση του δέντρου με τον παπαγάλο; Να γράψετε το σχετικό κείμενο.

1.1.10. Στο κείμενο που ακολουθεί περιγράφονται απρόσωπα οι καταστροφές που επιφέρει ο άνθρωπος στο φυσικό περιβάλλον.

Ο τρόπος με τον οποίο κινείται η παγκόσμια σγορά, η χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων, το εμπόριο ξυλείας, οι αλιευτικές μέθοδοι, η χρήση των καυσίμων έχουν επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον. Παρατηρείται κάθε χρόνο η καταστροφή 17 εκατομμυρίων εκταρίων δασών, η εκπομπή 23 δισεκατομμυρίων τόνων διοξειδίου του άνθρακα και η εξόντωση 27 εκατομμυρίων τόνων θαλασσιών πλασμάτων.

- α) Να ξαναγράψετε το κείμενο χρησιμοποιώντας κατάλληλα επίθετα, ώστε να εντυπωσιάσετε και να ευαισθητοποιήσετε τον αναγνώστη για το μεγάλο ζήτημα της καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος. Μπορείτε να αρχίσετε την περιγραφή σας από όποιο σημείο κρίνετε σκόπιμο.
- β) Να γράψετε μια σύντομη ανακοίνωση, όπου θα τονίζεται η κρισιμότητα της κατάστασης.

1.1.11. Σε καθεμιά από τις περιγραφές που ακολουθούν, ο δημιουργός δηλώνει το σκοπό των λεπτομερειών που παρουσιάζει. Να εντοπίσετε τον εκάστοτε σκοπό και να τον αναπτύξετε σε μία αντίστοιχη παράγραφο

A *Κοιτάζω τον ασβέστη αντικρύ στον τοίχο της μικρής μου κάμαρας. Λίγο πιο ψηλά το ταβάνι με τα δοκάρια. Πιο χαμηλά την κασέλα όπου έχω αποθέσει όλα μου τα υπάρχοντα: δυο παντελόνια, τέσσερα πουκάμισα, κάτι ασπρόρουχα. Δίπλα, η καρέκλα με την πελώρια ψάθα. Χάμου, στ' άσπρα και μαύρα πλακάκια, τα δυο μου σάνταλα. Έχω στο πλάι μου κι ένα βιβλίο. Γεννήθηκα για να 'χω τόσα. (...) Από το ελάχιστο φτάνεις πιο σύντομα οπουδήποτε.*

Ο. Ελύτης, *Ο Μικρός Ναυτίλος*: «ΜΥΡΙΑΙ ΤΟ ΑΡΙΣΤΟΝ, VII»
Ίκαρος, Αθήνα 1985.

B *Όλη τη μέρα χθες στο Μαρούσι. Είδα τ' απόγευμα, περνώντας από το χτήμα της Λυκόβρυσης, τις πάπιες, τα κουνέλια-πλήθη ολόκληρα που κινιούνται σαν από ένα φύσημα, γυρεύοντας τροφή. Ωραία μαύρα κοκκόρια, κατάμαυρα του κορακιού, με δυο μικρές άσπρες βούλες στο ριζαύτι. Τέσσερις-πέντε χήνες, ράτσα γαλλική, εξαιρετικά μεγάλες και ρωμαλέες, με κεφάλια πεισματάρικα, θεληματικά, καθώς αρπάζουν το ψωμί από το χέρι. Τι παράξενα που κλείνονται μέσα στον εαυτό τους οι σκαντζόχεροι· η κοιλιά τους βαθουλώνει σαν τσέπη, και στο τέλος δε μένει τίποτε παρά ένα κουβάρι αγκάθια. Η βαριά μυρωδιά που αραδιάζουν όλα αυτά τα ζωντανά. Με διδάσκουν χίλιες φορές περισσότερο από κάτι φλύαρους μικροφιλόσοφους που συνάντησα χτες βράδυ.*

Γ. Σεφέρης, *Μέρες Γ'*. Αθήνα, Ίκαρος 1986, σσ. 252-253.

1.1.12. Στο ακόλουθο απόσπασμα, ο δημιουργός δε δηλώνει το σκοπό για τον οποίο διάλεξε τις λεπτομέρειες που παρουσιάζει. Προσπαθήστε να βρείτε αυτόν το σκοπό και να τον αναπτύξετε σε μία σύντομη παράγραφο.

*Ανεβήκαμε πάνω στο λόφο να δούμε τον τόπο μας-
φτωχικά, μετρημένα χωράφια, πέτρες, λιόδεντρα.
Αμπέλια τραβάν κατά τη θάλασσα. Δίπλα στ' αλέτρι
καπνίζει μια μικρή φωτιά. Του παππούλη τα ρούχα
τα σιάξαμε σκιάχτρο για τις κάργιες. (...)*

Γ. Ρίτσος, «Ο τόπος μας», Κ.Ν.Λ. Α' Λυκείου, σ. 248.

1.1.13. Οι ακόλουθες λέξεις προέρχονται από έναν κατάλογο λέξεων τις οποίες ο Οδ. Ελύτης παραθέτει για να περιγράψει τη χώρα των ονείρων του. Προσπαθήστε να ανιχνεύσετε τη «λογική» αυτής της παράθεσης.

...	<i>καπίστρι</i>
<i>κανάτι</i>	<i>καρένα</i>
<i>καντήλι</i>	<i>καρπούζι</i>
<i>καπετάνιος</i>	<i>κάστρο</i>
<i>καρδερίνα</i>	<i>κατάρτι</i>

....

Ο. Ελύτης, *Ο Μικρός Ναυτίλος*: «ΟΤΤΩ ΤΙΣ ΕΡΑΤΑΙ
[Αιγαιοδρόμιον]». Ίκαρος, Αθήνα 1985.

1.2. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1.2.1. Να επιλέξετε τουλάχιστον τρεις από τις εικόνες σε καθεμιά από τις παρακάτω ομάδες. Οι εικόνες βρίσκονται στο βιβλίο της Ιστορίας («Η πολιτισμική προσφορά του Ελληνισμού»). Αφού μελετήσετε τα αντίστοιχα συνοδευτικά κείμενα να απαντήσετε τις ερωτήσεις που ακολουθούν την κάθε ομάδα.

ΟΜΑΔΑ Α΄

- i) σ. 23: χρυσό δαχτυλίδι
- ii) σ. 26: ξίφος
- iii) σ. 65: παράσταση σε αμφορέα

- iv) σ. 68: ανάγλυφο από τον ναό της Νίκης
- v) σ. 77: λήκυθος
- vi) σ. 80: ανάγλυφο
- vii) σ. 125: παράσταση μαζέματος της ελιάς
- viii) σ. 143: τοιχογραφία Ποσειδωνίας

- α) Ποια σειρά ακολουθεί η παρουσίαση των λεπτομερειών σε κάθε εικόνα;
- β) Ποιος είναι ο σκοπός της οργάνωσης των λεπτομερειών σε κάθε περίπτωση;

ΟΜΑΔΑ Β΄

- i) σ. 44: αττικός αμφορέας
- ii) σ. 46: οινοχόη του Διπύλου
- iii) σ. 52: παράσταση σε όλη
- iv) σ. 56: παράσταση σε αμφορέα
- v) σ. 92: ψηφιδωτό της Πομπηίας
- vi) σ. 292: εσωτερικό της Αγίας Σοφίας
- vii) σ. 339: πίνακας του Ραφαήλ

- α) Ποια ή ποιες λεπτομέρειες επιλέγονται κατά την περιγραφή κάθε εικόνας;
- β) Ποιος είναι ο σκοπός της επιλογής σε κάθε περίπτωση;

1.2.2. Αφού διαβάσετε τουλάχιστον δύο από τα παρακάτω κείμενα και αποσπάσματα κειμένων,

- α) να βρείτε τη σειρά που ακολουθεί η περιγραφή σε καθένα από αυτά (π.χ. δεξιά-αριστερά, μέσα-έξω, πάνω-κάτω, μακριά-κοντά, γενική εντύπωση-λεπτομέρειες),
- β) να εξηγήσετε τη σκοπιμότητα αυτής της οργάνωσης των λεπτομερειών,
- γ) να χαρακτηρίσετε το ύφος της περιγραφής (π.χ. ρεαλιστική, παραστατική, πιστή, ανατριχιαστική, ολοζώντανη, διεξοδική, σύντομη), να δικαιολογήσετε τον χαρακτηρισμό και
- δ) να εντοπίσετε το (άμεσο ή έμμεσο) σχόλιο καθώς και τα γλωσσικά μέσα με τα οποία υλοποιείται (π.χ. επίθετα, ουσιαστικά, ρήματα, επιρρήματα, χρήση ονοματικών ή ρηματικών φράσεων, σύντομες προτάσεις, μακροπερίοδος λόγος).

A Έξοχο αγγείο από αλάβαστρο με τρεις πρόσθετες, επίσης αλαβάστρινες λαβές, που έχουν το σχήμα του S με κλειστή την επάνω καμπύλη. Το αγγείο με χαμηλό πόδι που πλαταίνει, σώμα φαρδύ, λαιμό που στενεύει καταλήγοντας σε χείλος κυματιστό, θυμίζει κάπως, ως προς το σχήμα, τον κλασικό κρατήρα.

B. Πετράκος: *Οδηγός Εθνικού Μουσείου*. Εκδ. Αθηνών, Αθήνα 1992, σ. 32.

B Άνοιξα τα μάτια. Στα πόδια του κρεβατιού μου, το αιγινίτικο σταμνί που έφερα προχτές στην κάμαρά μου (μια μεγάλη ανοιχτή παπαρούνα τριγυρισμένη από πράσινα κλαδιά πάνω στο κίτρινο αργίλι), και στον τοίχο οι αχτίνες του ήλιου περνούσαν παράλληλες μέσα από τα παραθυρόφυλλα, ζωγράφιζαν μακρόστενα επίπεδα τριανταφυλλιά. Άνοιξα το παράθυρο· στο ανοιχτό πέλαγος, πέρα από το Προγυμναστήριο, ο δίσκος του ήλιου μεγάλος, δαγκωμένος ακόμη από τον ορίζοντα, είχε ένα χρώμα που δεν είδα ποτέ μου· το χρώμα του χυμού των βατόμουρων, μια ιδέα πιο ανοιχτό. Η θάλασσα αχάραχτη, χωρίς ανάσα. Οι πευκοβελόνες ακίνητες σαν αγκάθια αχινών στο βάθος καθάριου νερού. Πάνω στη γραμμή του ορίζοντα ένα μαύρο καράβι σύρθηκε σιγά σιγά, όπως στο πανί του Καραγκιόζη, υπογράμμισε αυτό το καταπληκτικό στεφάνι και χάθηκε.

Γ. Σεφέρης: *Μέρες Ε΄*. Ίκαρος, Αθήνα, 1986, σ. 67.

Γ Ανοίγω διάπλατα το παράθυρο. Φως, ήλιος, ο γαλανός ουρανός. Μαζί με τα παιδιά μου παρακολουθούμε και βλέπουμε τη γερμανική σημαία σιγά σιγά να υποστέλλεται, να εξαφανίζεται σαν να την κατάπιε ο Ιερός Βράχος. Και ν' αρχίζει ν' ανεβαίνει στον ιστό το αγαπημένο χρώμα τ' ουρανού μας.

Ι. Τσάτσου: *Φύλλα κατοχής*.

Δ Η θεά πάνω από το κάστρο είναι μια τέρψη των ματιών. Κάτω στον κάμπο, προς τα δυτικά, βλέπεις το σημερινό Γεράκι να κολυμπάει σε μια χρυσίζουσα μολυβένια θάλασσα από ελαιώνες.

Γ. Γκίκας: *Κάστρα-ταξίδια*, Γ' τόμος. Αστήρ, Αθήνα 1984, σ. 28.

Ε Το μαγαζί είχε πάθει τις φθορές του κι αυτό. Εγκατάλειψη, βρώμα, ξεφτισμένοι τοίχοι, ξεφλουδισμένα μωσαϊκά, το ταβάνι λεκιασμένο, της συμφοράς.

Κ. Μουρσελάς: *Βαμμένα κόκκινα μαλλιά*. Κέδρος, Αθήνα 1989, σ. 285

ΣΤ Στο χωριό Καλή Βρύση της Δράμας οι κάτοικοι μεταμφιέζονται ακόμα και σήμερα σε Μπαμπούγερους. Φορούν μάσκα από χοντρό μάλλινο ύφασμα, φτιάχνουνκαμπούρα μ' ένα διπλωμένο ρούχο, σχηματίζουν γένια, μουστάκια, φρύδια με κομμάτι από δέρμα κατσίκας, ενώ για δόντια χρησιμοποιούν φασόλια. Στη μέση τους βάζουν κουδούνια, ενώ στο χέρι τους κρατούν ένα σακουλάκι με στάχτη, με το οποίο ακουμπούν και πειράζουν τους περαστικούς.

Αερόστατο, Άνοιξη 1994, σ. 27

Ζ Στο μακροσκάμνι στη μέση, ο παππούς. Εκατό χρονών λιοντάρι, τα γένια του ποτάμιζαν και του σκέπαζαν το ανοιχτό ολοδάστω στήθος κι έκρυβαν τις δεμένες λαβωματιές που 'χε πάρει στο Μεγάλο Σηκωμό. Οι φρυδάρες του χοντρές, αγκαθωτές, του κρύβαν τα μάτια και τις ανασήκωνε, με τη φούχτα του για να μπορέσει να δει.

Ν. Καζαντζάκης: «Η σύναξη των καπεταναίων». Κ.Ν.Α. Γ' Γυμνασίου, σ.255.

Η Το πολυρούχο έχει κουκούλα, 6 τσέπες (3 μέσα, 3 έξω) και μεγάλη θήκη θηραμάτων. Φτιαγμένο από υδατοαπωθητικό ύφασμα, είναι ακόμη πολύ ανθεκτικό στα σκισίματα και ζεστό. Κατάλληλο για σκληρούς χειμωνιάτικους καιρούς. Το πολυρούχο «σπάει» σε 4 άλλα διαφορετικά ρούχα! Το εξωτερικό (μπουφάν) με επένδυση, έχει κουκούλα, 4 τσέπες και θήκη για θηράματα. Για χειμωνιάτικο κυνήγι. Το εσωτερικό (γιλέκο) έχει 3 τσέπες και θήκη θηραμάτων. Αποχωρίζεται από το πολυρούχο (μπουφάν) με φερμουάρ. Κατάλληλο για δροσερούς καιρούς. Το μπουφάν χωρίς μανίκια (βγαίνουν με φερμουάρ). Για ζεστά φθινοπωρινά πρωϊνά. Το γιλέκο χωρίς μανίκια (βγαίνουν με φερμουάρ). Για καλοκαιρινές εξορμήσεις.

Από τον περιοδικό τύπο

Θ Από κάτω σκισμένα τσουβάλια με φασόλια ρύζι και ζάχαρη. Από πάνω πεντόκιλες κονσέρβες κορνμπίφ Αργεντινής, κίτρινοι ντενεκέδες τυρί, ένα στραπατσαρισμένο χαρτόκουτο τσάι, πολλά χαρτόκουτα γαλέτες, μια σκουριασμένη παλάντζα, μεγειρικό λίπος και ντοματοπελτές. Από αυτά τίποτα δεν τρωγότανε, εκτός από τις γαλέτες -αν κατάφερνες να τις σπάσεις- και με λίγο ρίσκο το τυρί. Τα όσπρια ήτανε φυτρωμένα από την υγρασία της αποθήκης και το κορνμπίφ έπρεπε να 'χει καταναλωθεί πριν αρκετά χρόνια.

Δ. Χαριτόπουλος: 525 τάγμα πεζικού. Καστανιώτης, Αθήνα 1987, σσ 54-55.

I Ένα αυτοκίνητο που δεν μοιάζει με κανένα άλλο. Αυτό το μοντέλο διαφέρει ακόμα και από το προηγούμενο. Πάρτε για παράδειγμα το νέο κινητήρα 1.1 με τους 55 ίππους. Τόσο οικονομικός με τα καύσιμα, όσο και γενναιόδωρα απολαυστικός, όπου και αν τον πάτε. Τώρα, ακόμα πιο χαρούμενο, με νέους χρωματισμούς του αμαξώματος, που συνδυάζονται μοναδικά με τις εσωτερικές επενδύσεις, το νέο μοντέλο διαθέτει αυτό ακριβώς που ζητάτε.

Από τον περιοδικό τύπο

IA Φανταστείτε ένα νεόπλουτο να μπαίνει σε μια αντικερί. Δεν ξέρει τι να πρωτοαγοράσει: το φωτιστικό από φυσητό γυαλί, το βενετσιάνικο καθρέφτη, το σαλονάκι του Λουδοβίκου 15ου, τον επτανησιακό μπουφέ, το τραπεζάκι από όνυχα ή το κινέζικο χαλί; Τελικά τα παίρνει όλα. Βλέπετε, ταιριάζουν με το καθιστικό του.

Από τον περιοδικό τύπο

IB Στην αρχιτεκτονική της πόλης παρατηρείται έντονο το κυκλαδικό στοιχείο. Τα κτήρια ήταν διώροφα ή τριώροφα με πολλά δωμάτια. Τα πλουσιότερα από αυτά ήταν φτιαγμένα από πελεκητή πέτρα (γι' αυτό κι έχουν ονομαστεί από τους αρχαιολόγους «ξεστές»), τα υπόλοιπα από λάσπη και άχυρο. Το ισόγειο επικοινωνούσε με τους επάνω ορόφους με εσωτερική σκάλα. Για την ενίσχυση των κτηρίων σε περίπτωση σεισμών χρησιμοποιούσαν ξυλοδεσιές, όπως και στην Κρήτη. Τα δάπεδα των σπιτιών ήταν συνήθως από πατημένο χώμα. Συχνά έστρωναν το χώμα με κανονικού σχήματος πλάκες από σχιστόλιθο. Σε άλλα δάπεδα έστρωναν επάνω στο χώμα μικρά κομμάτια αό θαλασσινά κοχύλια ή κάλυπταν το χώμα με ένα είδος μωσαϊκού καμωμένου από βότσαλα. Οι στέγες πρέπει να ήταν οριζόντιες και για μόνωση είχαν στρωμένο χώμα, τεχνική που πριν λίγα χρόνια συναντούσαμε ακόμη στα χωριά των Κυκλάδων.

Τουριστικός οδηγός Σαντορίνης σσ 41-42

1.2.3. Οι λεπτομέρειες που ενδεικτικά παρατίθενται μπορούν να χρησιμεύσουν για την περιγραφή των βασικών χαρακτηριστικών μιας σχολικής τσάντας. Φυσικά, μπορείτε να προσθέσετε τις δικές σας.

Σχέδιο: μοντέρνο, κλασικό, πρωτότυπο ...

Εταιρεία κατασκευής: της μόδας, μεγάλη, ξένη ...

Χρώμα: ασυνήθιστο, έντονο, διακριτικό ...

Ποιότητα-υλικά: Πλαστική, μέτρια ...

Αντοχή: αδιάβροχη, ευπαθής στις γραντζουνιές ...

Χρήση: σχολείο, εκδρομές ...

Τιμή: προσιτή, υπερβολική ...

Ποιες από αυτές τις λεπτομέρειες θα επέλεγε και πώς θα οργάνωνε την περιγραφή του;

α) ο κατασκευαστής της τσάντας για να την προβάλλει σε ένα διαφημιστικό μήνυμα και

β) ο μαθητής που τη χρησιμοποιεί; Να γράψετε τα αντίστοιχα κείμενα.

1.2.4. Οι ακόλουθες ενδεικτικές λεπτομέρειες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την περιγραφή ενός φορέματος: σχεδιαστής, σχέδιο, χρώμα, εφαρμογή, ύφασμα, ποιότητα, τιμή, κατάλληλη περίπτωση για τη χρήση του φορέματος, εντύπωση που προκαλεί.

A) Ποιες από αυτές θα επέλεγε, πώς θα τις εξειδίκευε και πώς θα οργάνωνε την περιγραφή του φορέματος;

α) ένα περιοδικό μόδας,

β) ένας διαφημιστής και

γ) μία κυρία που το φοράει;

B) Να γράψετε τα αντίστοιχα κείμενα, επιλέγοντας κάθε φορά τους κατάλληλους προσδιορισμούς.

1.2.5. Οι λεπτομέρειες που δίνονται μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να περιγράψουν αδρά μια ερημική παραλία ενός νησιού: αμμουδιά, δέντρα, μοναδικό ταβερνάκι, θάλασσα, θέα, τοπίο, αξιοθέατα (π.χ. περίεργοι βράχοι, ερείπια αρχαίου ναού), πρόσβαση (π.χ. δέκα χιλιόμετρα χωματόδρομος, διαδρομή μέσα από δάσος). Να επιλέξετε ορισμένες λεπτομέρειες και να προσθέσετε τους κατάλληλους προσδιορισμούς για να συνθέσετε

- α) ένα κείμενο που θα δημοσιευθεί σε έναν τουριστικό οδηγό για να προσελκύσει επισκέπτες και
- β) μία αγγελία για πώληση οικοπέδων στην περιοχή.

1.2.6. Να περιγράψετε από κάτω προς τα πάνω την αποκριάτικη στολή που σκέπτεσθε να φορέσετε σε έναν χορό μεταμφιεσμένων, επιφυλάσσοντας στο τέλος τις λεπτομέρειες της εμφάνισης του κεφαλιού, που θα είναι και το πιο εντυπωσιακό στοιχείο της αμφίεσης.

1.2.7. Στα ακόλουθα παραδείγματα παραλείπονται ορισμένες λεπτομέρειες οι οποίες, ωστόσο, είναι απαραίτητες ή, τουλάχιστον, διαφωτιστικές. Να επισημάνετε αυτές τις λεπτομέρειες. Στις περιπτώσεις όπου η παράλειψη είναι σκόπιμη να εξηγήσετε και το σκοπό της παράλειψης. Π.χ. Το δεκαπενταμελές του σχολείου θα συνεδριάσει στη 1 μ.μ. Δείπει ο τόπος και η ημερομηνία.

- α) Θα παίρνετε το φάρμακο δύο φορές την ημέρα
- β) Το γλυκό ψήνεται στους 200 βαθμούς
- γ) Ο εξωραϊστικός σύλλογος πραγματοποιεί εκδρομή στα Καλάβρυτα
- δ) Το Σάββατο θα γίνει η ετήσια συγκέντρωση των αποφοίτων
- ε) Πωλούνται υγιέστατα σκυλάκια ράτσας
- στ) Φιλανθρωπικός έρανος για τους απόρους
- ζ) Κομμάτια τοιχογραφίας που εικονίζει χελιδονόψαρα
- η) Δερμάτινο πέδιλο με κοκάλινη αγκράφα

1.2.8. Από τις ακόλουθες ομάδες επιθέτων Α, Β και Γ, να χρησιμοποιήσετε όποια και όσα κρίνετε σκόπιμα, για να συντάξετε δικές σας διαφημίσεις ενός απορρυπαντικού, ενός φαγητού ή αναψυκτικού, και ενός διαμερίσματος αντιστοίχως. Να φροντίσετε να προβάλετε σε κάθε κείμενο έντονα τα πλεονεκτήματα και να σημειώσετε ποια μειονεκτήματα αποσιωπήσατε σκόπιμως.

- Α. Μοναδικό, ανεπανάληπτο, το λευκότερο λευκό, το πιο ισχυρό.
- Β. Γεύση απίθανη, θεϊκή, μοναδική, πλούσια.
- Γ. Ευρύχωρο, λειτουργικό, πανοραμική θέα, αυτόνομη θέρμανση.

1.2.9. Αφού διαβάσετε το κείμενο που ακολουθεί, να περιγράψετε τα παπούτσια, όταν έχουν πια παλιώσει, αναφερόμενοι στις ίδιες λεπτομέρειες με εκείνες του κειμένου.

Ήταν ένα ζευγάρι όμορφα αθλητικά παπούτσια. Για σόλα είχαν ένα παχύ, λευκό λάστιχο που γάντζωνε πάνω στο δρόμο σα βεντούζα. Ήταν φτιαγμένα από άσπρο μαλακό δέρμα γεμάτο τρυπίτσες, για να αερίζεται το πόδι. Και στα πλάγια πάνω στο δέρμα είχαν ραμμένες δυο λουρίδες από πράσινο πλαστικό που τα 'καναν να μοιάζουν με μικρά αεροδυναμικά θηριάκια, έτοιμα να ορμήξουν προς την επιτυχία και τη ζωή.

Γ. Μανιώτης: *Τα μαύρα παραμύθια*. Κέδρος, Αθήνα 1987, σ. 71.

1.3. Ερωτήσεις αντικειμενικού τύπου

1.3.1. Να βρείτε τις αντιστοιχίες στις ακόλουθες στήλες. Ένα στοιχείο της στήλης αριστερά περισσεύει.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΣ

1. Πορτοκάλια AAA
2. Η πόρτα είναι ανοιχτή.
3. Επικίνδυνη στροφή δεξιά
4. Το πιστόλι μου ήταν πάντα το πιο γρήγορο της πόλης!
5. Τα νεύρα μου είναι ταραγμένα
6. Προεισαγωγικό άλμα. Ακροστασία, έκταση, ακροστασία, ανάταση.
7. Τα πιο ωραία λουλούδια που έχω δει ποτέ!
8. Το βιβλίο μου είναι σε καλή κατάσταση.

ΣΚΟΠΟΙ

- α. Αίτηση συγγνώμης
- β. Απειλή
- γ. Έκφραση ευχαριστίας
- δ. Παράγγελμα
- ε. Διαφήμιση
- στ. Προειδοποίηση
- ζ. Πρόσκληση, παρότρυνση

1.3.2. Να βάλετε στη σωστή σειρά τις ακόλουθες προτάσεις και περιόδους, ώστε να αποκαλυφθεί η λογική πορεία κάθε διαδικασίας.

- A.** α) Όταν παγώσει, την ξύνετε μ' ένα μαχαίρι.
β) Πώς θα τη βγάλετε;
γ) Διαπιστώνετε αν το ύφασμα λεκιάζει ή όχι.

- δ) Αν μείνει λεκέδες, τρίβετε ελαφρά το ύφασμα με αιθέρα.
- ε) Τοποθετείτε ένα κομματάκι πάγο πάνω στην τσίκλα.
- στ) Μια τσίκλα κόλλησε στο μανίκι της μπλούζας σας.

Η σωστή σειρά είναι

B. ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΦΟΥΡΝΟΥ... ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΙΣΜΑ ΦΟΥΡΝΟΥ ΤΕΛΟΣ!

- α) Κατά τη διάρκεια της πυρόλυσης και πάνω από μία ορισμένη θερμοκρασία, η πόρτα του φούρνου ασφαρίζεται αυτόματα και απασφαλίζεται μόνο όταν η θερμοκρασία «πέσει» κάτω από το όριο ασφαλείας.
- β) Με συνηθισμένη χρήση του φούρνου, ο πυρολυτικός αυτοκαθαρισμός αρκεί να γίνεται μια φορά το μήνα και διαρκεί περίπου 1 ½ ώρα.
- γ) Επιτέλους, μ' ένα γύρισμα του κουμπιού στο πρόγραμμα της πυρόλυσης, τα καμένα λίπη του φούρνου γίνονται σκόνη.
- δ) Όταν η θερμοκρασία φθάσει στα υψηλότερα επίπεδα, τότε τα καμένα λίπη και όλα τα κατάλοιπα φαγητών ή γλυκών που έχουν κολλήσει στο φούρνο γίνονται σκόνη. Μετά την πυρόλυση, το μόνο που έχετε να κάνετε, είναι απλά να μαζέψετε τη σκόνη, μ' ένα βρεγμένο μαλακό πανί.
- ε) Η πυρόλυση είναι ένα πρόγραμμα αυτοκαθαρισμού, τεχνολογικά εξελιγμένο και εξαιρετικά αποτελεσματικό στη λειτουργία του.

Η σωστή σειρά είναι

1.4. Ερώτηση συνδυασμού αντικειμενικού τύπου και σύντομης απάντησης

Αφού αντιστοιχίσετε κάθε περιγραφή της αριστερής στήλης με τον πρακτικό σκοπό της (στη μεσαία στήλη) και με το είδος του εντύπου, όπου μπορεί να χρησιμοποιηθεί (στη δεξιά στήλη), να απαντήσετε τις ερωτήσεις που ακολουθούν. (Ένα στοιχείο από τη μεσαία στήλη και δύο από τη στήλη δεξιά περισσεύουν.)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΣ	ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ	ΕΙΔΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ
<p>A) Στην ίδια περιοχή βρίσκεται και η εκκλησία «Γέννηση της Θεοτόκου» ή «Κορφιάτισσα», σε απόκρημνους βράχους και σε περιοχή με εκπληκτική θέα.</p> <p>B) Τοποθετούμε το κουμπί έτσι, ώστε τα ανοίγματα να βρίσκονται μεταξύ των προεξοχών του ποδαριού.</p> <p>Γ) Σε απλές γραμμές έπιπλα με ασάλινο σκελετό, είναι συγχρόνως λειτουργικά και αναπαυτικά.</p> <p>Δ) Μικρό άγαλμα αντρικής μορφής από την Κέρο, που εικονίζεται καθισμένη σε θρόνο να παίζει τριγωνικό μουσικό όργανο. Η τολμηρή αυτή σύνθεση, η σύνθετη κίνηση του σώματος, η «αφαίρεση» του γλύπτη μας δίνουν ένα αριστούργημα της Κυκλαδικής γλυπτικής.</p>	<p>α) Ως λεζάντα φωτογραφίας, να εξηγήσει και να σχολιάσει την εικονιζόμενη παράσταση.</p> <p>β) Να απαντήσει σε ερώτηση αρθρογράφου.</p> <p>γ) Να υποστηρίξει την αθωότητα του κατηγορουμένου.</p> <p>δ) Να καθοδηγήσει τον επισκέπτη στο δρόμο για τα αξιοθέατα.</p> <p>ε) Να παρουσιάσει τα βήματα για την επιτέλεση μιας προδιαγεγραμμένης εργασίας.</p> <p>στ) Να πείσει για τις ελκυστικές ιδιότητες</p>	<p>1) Πολιτική εφημερίδα</p> <p>2) Διαθήκη</p> <p>3) Οδηγίες χρήσεως συσκευής</p> <p>4) Οδηγός μουσείου</p> <p>5) Κατάθεση σε δικαστήριο</p> <p>6) Ιατρική γνωμάτευση που συνοδεύει ακτινογραφία.</p> <p>7) Διαφημιστικό φυλλάδιο.</p> <p>8) Τουριστικός οδηγός</p>

Ε) Μέγεθος και μορφολογία καρδιαγγειακού σχηματισμού φυσιολογική.	ελκυστικές ιδιότητες του περιγραφόμενου αντικειμένου, ώστε να παρακινήσει για την αγορά του.	οδηγός
ΣΤ) Η πολιτική του Υπουργείου είναι μακρόπνοη, σταθερή και αποτελεσματική.	ζ) Να πιστοποιήσει την κατάσταση και τη λειτουργία ενός τμήματος του ανθρώπινου οργανισμού.	

α) Να εξετάσετε το ρόλο των επιθέτων στις περιγραφές Α), Γ), Δ), Ε) και ΣΤ).

Ποια από αυτά χρησιμοποιούνται για να αποδώσουν τη θέση του αντικειμένου στον χώρο και τον χρόνο ή άλλες ιδιότητές του και ποια εκφράζουν τα συναισθήματα και τις κρίσεις του προσώπου που κάνει την περιγραφή;

β) Ποιος απευθύνεται σε ποιον στην περιγραφή Β); Πώς δικαιολογείται το πρόσωπο και ο αριθμός του αρχικού ρηματικού τύπου;

2. Η ΑΚΡΙΒΕΙΑ ΚΑΙ Η ΣΑΦΗΝΕΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

2.1. Ερωτήσεις αντικειμενικού τύπου

2.1.1. Επισκεφθήκατε πρόσφατα το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο και με το παρακάτω κείμενο περιγράφετε ό,τι είδατε σ' ένα παιδί του περιβάλλοντός σας που εκδήλωσε τη σχετική περιέργεια. Να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες λέξεις και φράσεις με λέξεις από αυτές που δίνονται, ώστε η περιγραφή να είναι πιο ακριβής και, επομένως, πιο κατάλληλη για να χρησιμοποιηθεί -προφορικά ή γραπτά- στη σχολική τάξη. (Δύο από τις λέξεις που δίνονται περισσεύουν.)

αγγεία	εγχειρίδια	κρατήρες	παραστάσεις	προθήκες
αμφορείς	ειδώλια	λήκυθοι	περιδέραια	προσωπίδες
ανάκτορο	εκθέματα	οινοχόες	περόνες	

Το μουσείο είναι γεμάτο από καταπληκτικά πράγματα. Τόσες βιτρίνες με συναρπαστικούς θησαυρούς! Μεγάλη εντύπωση μου έκαναν οι μάσκες από το παλάτι στις Μυκήνες, που είναι φτιαγμένες από απόφιο χρυσάφι. Αλλά και όλα τα κοσμήματα, κρεμαστά για το λαιμό, δαχτυλίδια, σκουλαρίκια, που τα βρίσκω, μάλιστα, πιο καλόγουστα και καλοδοουλεμένα από πολλά σημερινά. Ακόμη και τα μαχαίρια στόλιζαν με χρυσάφι. Αυτό που δεν περίμενα να δω ήταν κάτι περίεργες μακριές καρφίτσες που τις χρησιμοποιούσαν οι Μυκηναίοι για να στερεώνουν και να στολίζουν τα ρούχα τους. Αρκετή ώρα ξόδεψα παρατηρώντας τα διάφορα δοχεία που τα είχαν για να μεταφέρουν υγρά, όπως νερό, λάδι και κρασί. Τα βάζα για το κρασί μοιάζουν πολύ με τις σημερινές κανάτες. Τα μακρόστενα βάζα τα έβαζαν πάνω στους τάφους. Και τα περισσότερα από αυτά έχουν ωραίες ζωγραφιές. Όταν είδα τα αγαλματάκια που βρέθηκαν στις Κυκλάδες, και ιδιαίτερα εκείνα με το επίπεδο πρόσωπο όπου φαίνεται μόνο η μύτη, σκέφτηκα ότι θα μπορούσαν να είχαν φτιαχτεί από ένα σημερινό γλύπτη που κάνει μοντέρνα τέχνη. Κι όμως είναι τόσο παλιά!

Θα ξαναπάω σ' αυτό το μουσείο για να τα ξαναδώ όλα αυτά και για να επισκεφθώ και τις άλλες αίθουσες που δεν τις πρόλαβα.

2.1.2. Να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες λέξεις στο ακόλουθο κείμενο με ισοδύναμες λέξεις, φράσεις ή περιφράσεις, ώστε να χάσει μεν σε ακρίβεια, αλλά να είναι ευκολότερα κατανοητό από ένα μαθητή των πρώτων τάξεων του Δημοτικού.

Η χρήση των φυτοφαρμάκων και των λιπασμάτων μπορεί να αποτελέσει αιτία ρύπανσης των υδάτων. Τοξικά φυτοφάρμακα μεταφέρονται με το νερό της βροχής στη θάλασσα, στις λίμνες και στα υπόγεια νερά. Ανάλογη επιβάρυνση στο περιβάλλον προκαλείται και από τα απόβλητα των κτηνοτροφικών μονάδων όπως τα ορνιθοτροφεία και τα χοιροστάσια.

Από τον περιοδικό τύπο

2.2. Ερωτήσεις συνδυασμού αντικειμενικού τύπου και σύντομης απάντησης

2.2.1. Να αντικαταστήσετε τα επίθετα της ακόλουθης περιγραφής με αυτά που δίνονται, αφού τα προσαρμόσετε στο σωστό τύπο (δύο από τα επίθετα δεν θα

σας χρειαστούν). Έπειτα να συγκρίνετε το κείμενο που δίνεται με αυτό που προκύπτει μετά από τις αντικαταστάσεις. Ποια παραλλαγή προτιμάτε και γιατί;

αξιόλογος	θεαματικός	περιπετειώδης	πολυδάπανος
επιδέξιος	καλλιτεχνικός	πειστικός	υποβλητικός

Η ταινία που είδαμε χθες ήταν πολύ ωραία. Είχε απίθανη πλοκή, ωραία μουσική, ωραία παραγωγή, πολύ ωραία εφέ. Κάτι άλλο που μας άρεσε ήταν το ωραίο παίξιμο του πρωταγωνιστή.

2.2.2. Με το ακόλουθο κείμενο μια μαθήτρια του Λυκείου περιγράφει στην τάξη της ένα δικό της έργο ζωγραφικής. Πώς θα εξηγούσε αυτή τη ζωγραφιά σε ένα μικρότερο παιδί που προσπαθεί να την κατανοήσει, αλλά δεν γνωρίζει τις υπογραμμισμένες λέξεις και φράσεις; Αφού γράψετε την παραλλαγμένη περιγραφή, να συγκρίνετε τα δύο κείμενα ως προς την ακρίβεια και τη σαφήνεια.

Πέρσι, στον πανελλαδικό διαγωνισμό ζωγραφικής που συμμετείχε το σχολείο μας, πήρα το πρώτο βραβείο. Είχα ζωγραφίσει ένα στιγμιότυπο από παράσταση σε αρχαίο θέατρο, έτσι όπως φαντάστηκα ότι θα φαινόταν τον 3ο αιώνα π.Χ., τότε που χτίστηκαν τα μαρμάρινα θέατρα που βλέπουμε σήμερα. Στη ζωγραφιά, φαινόταν ολόκληρο το κοίλο του θεάτρου από την πλευρά ενός θεατή που κάθεται στη μέση και στο πάνω μέρος του άνω διαζώματος. Ξεχώριζαν μάλιστα και τα εδώλια, στα σημεία που δεν είχα ζωγραφίσει θεατές. Φαινόταν και η θυμέλη στο κέντρο της ορχήστρας. Η ζωγραφιά απεικονίζει μια στιγμή που ο χορός εμφανίζεται από την πάροδο δεξιά καθώς κοιτάζουν οι θεατές, δηλαδή ερχόμενος από την πόλη. Πάνω στη σκηνή υπάρχουν δύο ηθοποιοί όρθιοι και ένας ξαπλωμένος πάνω στο εκκύκλημα. Όλοι οι ηθοποιοί φορούν μανδύες με έντονα χρώματα και διακρίνονται τα προσωπεία και οι κόθορνοι των δύο όρθιων ηθοποιών.

3. Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ. ΚΥΡΙΟΛΕΚΤΙΚΗ/ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ.

3.1. Ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης

3.1.1. Χρησιμοποιώντας μεταφορικά λέξεις οι οποίες στην κυριολεκτική τους χρήση δηλώνουν όργανα, λειτουργίες και παθήσεις του ανθρώπινου σώματος (π.χ. πνεύμονας, καρδιά, σφυγμός, αρτηρίες, έμφραγμα, πυρετός), να περιγράψετε σε δύο παραγράφους

- α) τα προβλήματα μιας μεγάλης πόλης ή
- β) τη ζωή σε μια μικρή πόλη ή χωριό.

3.1.2. Χρησιμοποιώντας μεταφορικά λέξεις οι οποίες στην κυριολεκτική τους χρήση δηλώνουν φυσικά φαινόμενα (π.χ. ηφαίστειο, σεισμός, βροχή, καταγισμός, θύελλα, τρικυμία), να περιγράψετε σε δύο παραγράφους

- α) μία σχολική μουσική ή θεατρική εκδήλωση ή
- β) ένα αθλητικό γεγονός.

3.2. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

3.2.1. Να αποδώσετε τις υπογραμμισμένες μεταφορικές φράσεις με άλλες ισοδύναμες κυριολεκτικές ή μεταφορικές, ώστε να αποδοθεί, κατά την κρίση σας, πιστότερα το νόημα.

Όταν ήταν διάσημος, οι δημοσιογράφοι τον πολιορκούσαν σε κάθε δημόσια εμφάνιση. Εκείνος όμως παρέμενε απρόσιτος και τους αντιμετώπιζε με υπεροψία. Το καθημερινό άγχος, η επιθυμία του να διατηρηθεί στη δημοσιότητα, ο

εκτροχιασμός του από τις ηθικές αξίες έβλαψαν όχι μόνο τον χαρακτήρα του, αλλά και προκάλεσαν διάβρωση της υγείας του. Σήμερα, ξεχασμένος από όλους, έχει βρει μοναδικό ηθικό έρεισμα στο πρόσωπο ενός πιστού φίλου.

3.2.2. Να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες μεταφορικές λέξεις του ακόλουθου κειμένου με αντίστοιχες κυριολεκτικές (στη στήλη Β) και να δηλώσετε το σκοπό της χρήσης κάθε μεταφοράς (: να εξάρει ένα προτέρημα, να μειώσει ένα ελάττωμα του περιγραφόμενου προσώπου ή να προσδώσει παραστατικότητα στο λόγο -στη στήλη Γ).

A	B	Γ
ΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ	ΚΥΡΙΟΛΕΞΙΑ	ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ

<p>Ήταν <u>μικροσκοπική</u> και αρκετά <u>αφράτη</u>. Τα <u>πλούσια</u> μαλλιά της έπεφταν <u>χυτά</u> στους ώμους. Δεν ήταν βέβαια η <u>σπαθάτη</u> κορμοστασιά που την έκαναν να ξεχωρίζει αλλά οι <u>ντελικάτες</u> κινήσεις και το <u>ζωηρό</u> της βήμα. Το ντύσιμό της, <u>ελαφρά</u> ατημέλητο, ταίριαζε <u>γάντι</u> στην ανεπιτήδευτη συμπεριφορά της και πρόσθετε έναν <u>άλλον</u> <u>αέρα</u> στη συνολική της εμφάνιση. <u>Άστραψαν</u> στο πέρασμά της τα φλας των φωτογράφων και οι ερωτήσεις των δημοσιογράφων έπεσαν <u>βροχή</u>. Βέβαια δεν ήταν η <u>εκτυφλωτική</u> ομορφιά, αλλά η <u>λαμπερή</u> προσωπικότητα που σαγήνευε.</p>

3.2.3. Ποια αντίστοιχη έκφραση θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει μεταφορικά ένας δημοσιογράφος για να κάνει πιο παραστατική καθεμία από τις ακόλουθες φράσεις;

- α) δρόμοι γεμάτοι με νερό
- β) δροσερή γωνιά μέσα στην πόλη
- γ) σπουδαία νίκη μιας ομάδας
- δ) μεγάλη ήττα μιας ομάδας
- ε) εκδήλωση χαράς των φιλάθλων στις κερκίδες
- στ) απότομη αύξηση τιμών στο χρηματιστήριο
- ζ) μεγάλη μείωση τιμών στο χρηματιστήριο

3.3. Ερωτήσεις συνδυασμού αντικειμενικού τύπου και σύντομης απάντησης

3.3.1. Α) Να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες μεταφορικές εκφράσεις στο παρακάτω κείμενο με αντίστοιχες κυριολεκτικές, επιφέροντας τις απαραίτητες αλλαγές και έπειτα να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

Πώς να περιγράψω τον μικρό μου αδελφό; Είναι ο μικρός μας τρομοκράτης. Οι πολεμικές επιχειρήσεις του είναι πολύ θορυβώδεις. Μπορούν να ξυπνήσουν κάθε κοιμισμένο και όχι μόνο στο σπίτι μας. Ευτυχώς όλοι οι κοντινοί γείτονές μας είναι χρυσοί άνθρωποι, διαφορετικά θα βρισκόμαστε σε κατάσταση ψυχρού πολέμου μαζί τους. Κάθε φορά που το βλαστάρι μας φέρνει ολόκληρη τη συμμορία στο σπίτι για να παίξει, το δωμάτιό του γίνεται ινδιάνικο χωριό μετά από επέλαση του αμερικανικού στρατού. Τότε η μαμά συνηθίζει να λέει ότι έχουμε τις ορδές του Τζέκινς Χανς στο σπίτι. Όταν αρχίζουμε να έχουμε πολεμικές απώλειες, να σπάνε διάφορα αντικείμενα ας πούμε, επεμβαίνει ο μπαμπάς, η σύρραξη διακόπτεται και τα κοκοράκια επιστρέφουν στη βάση τους. Βέβαια, ακολουθούν ποταμοί δακρύων από τον ταραξία μας και η αυλαία πέφτει με υποσχέσεις για ειρηνικό μέλλον. Αυτές οι υποσχέσεις συνήθως δεν κρατούν πολύ κι έτσι το έργο ξαναπαίζεται.

B) Να συγκρίνετε το δεδομένο κείμενο με την παραλλαγή του, όπως προκύπτει μετά από τις αντικαταστάσεις. α) Ποιο από τα δύο προτιμάτε και γιατί; β) Ποιος είναι ο σκοπός της χρήσης των μεταφορών στο δεδομένων κείμενο (: να κάνει την περιγραφή παραστατική, ευχάριστη κλπ);

3.3.2. Συχνά στην καθημερινή μας ομιλία χρησιμοποιούμε μεταφορικά λέξεις και φράσεις από τα Θρησκευτικά και από την ελληνική μυθολογία (μεταξύ άλλων).

α) Να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες λέξεις και φράσεις των παρακάτω κειμένων με αντίστοιχες κυριολεκτικές, σύμφωνα και με το νόημα του κειμένου.

β) Να συγκρίνετε καθένα από τα κείμενα που ακολουθούν με τα αντίστοιχα που προκύπτουν μετά από τις αντικαταστάσεις. Ποια είναι η λειτουργία των μεταφορών; Ποια παραλλαγή κειμένου προτιμάτε και γιατί;.

A. *Πηγαίνω στο νοσοκομείο, ώρα 8 το πρωί, με την ελπίδα ότι θα μπω στην κολυμπήθρα του Σιλωάμ. Αλλά τι βρήκα; Κόλαση! Τραυματίες από τροχαία, παθολογικά και χειρουργικά περιστατικά περίμεναν έξω από την κλειστή πόρτα του Παραδείσου κι ο άγιος Πέτρος άφαντος! Έπρεπε να διαθέτεις την υπομονή του Ιώβ, για ν' αντέξεις τόση ταλαιπωρία. Την πρώτη άσπρη μπλούζα που εμφανίστηκε γύρω στις 9 π.μ. την υποδεχθήκαμε μετά βαΐων και κλάδων. Κάποτε, επιτέλους, έφτασε κι εμένα η σειρά μου. Αλλά, δυστυχώς, ένας νέος Γολγοθάς με περίμενε. Άρχισαν να με στέλνουν από τον Άννα στον Καϊάφα, για εξετάσεις και πιστοποιητικά και ό,τι φανταστεί ο νους σου. Ένα εισιτήριο για τον Παράδεισο γύρευα ο δόλιος, αλλά πού! Είχε φτάσει πια μεσημέρι και κόντευα να λιποθυμήσω από την πείνα. Μάννα εξ ουρανού μου φάνηκε η σούπα που μου προσέφερε μια πονετική νοσοκόμα. Υπάρχουν, βλέπεις, ακόμη καλοί Σαμαρείτες. Τελικά, βρέθηκε κρεββάτι και ζάπλωσα. Και τώρα σου τα λέω χωρίς πολλά λόγια. Όταν προσπάθησα να περιγράψω όλες τις λεπτομέρειες αργότερα στη γυναίκα μου, έμεινε στήλη άλατος.*

B. *Το σχολείο μας νομίζω ότι είναι εξαιρετική περίπτωση. Αρκεί να σκεφτείτε ότι όλες οι αίθουσες είναι βαμμένες από τα παιδιά. Και καθεμία έχει διαφορετικό*

χρώμα! Βέβαια, πολλές φορές το χρώμα έγινε το μίλο της έριδος και τότε το πρόβλημα λυνόταν με κλήρωση. Μετατρέψαμε μια αίθουσα σε εργαστήριο Φυσικής και μια άλλη σε Γυμναστήριο. Φτιάξαμε κουρτίνες και στρώσαμε μοκέτες, με τη βοήθεια του συλλόγου γονέων. Με τα χρήματα από την ανακύκλωση χαρτιού, γυαλικών και αλουμινίου αγοράσαμε μεγάλη τηλεόραση και βίντεο. Υπήρχε μάλιστα μια αποθήκη κλειστή για χρόνια και οι καθηγητές έλεγαν ότι εκεί είχε μαζευτεί η κόπρος του Αυγείου. Αλλά αποδείχτηκε το κέρας της Αμάλθειας. Κάτω από τη σκόνη και τις αράχνες ήταν ξεχασμένα καταπληκτικά όργανα, όπως μικροσκόπιο, δοκιμαστικοί σωλήνες, πηνία, διαφανοσκόπιο και ακόμα δείγματα πετρωμάτων, πίνακες με πληροφορίες για τις βιταμίνες και το ηλιακό σύστημα, στρώματα και στεφάνια γυμναστικής. Μόλις τα είδαμε μιας έπιασε ο οίστρος να τα καθαρίσουμε και να τα βάλουμε στη θέση τους. Μια περίεργη κατασκευή με γρανάζια έγινε το αίνιγμα της Σφίγγας. Κανείς δεν μπορούσε να καταλάβει σε τι ακριβώς χρησίμευε. Μέχρι που το είδε η φιλόλογός μας και μας εξήγησε ότι ήταν μια μικρογραφία τροχαλίας, σαν κι αυτές που χρησιμοποιούσαν στην αρχαιότητα για να σηκώνουν μεγάλες πέτρες και να χτίζουν ναούς. Τώρα, έχουμε γίνει Κέρβεροι, για να μην πάθουν τίποτε τα πράγματα που ανακαλύψαμε και φτιάξαμε. Όσο για τη μεταμόρφωση του σχολείου, ο διευθυντής λέει ότι κάναμε τους άθλους του Ηρακλή. Και όλα αυτά στην αρχή έμοιαζαν με Χίμαιρα.

3.3.3. Α) Να αντικαταστήσετε καθέναν από τους ακόλουθους μεταφορικούς προσδιορισμούς με τον αντίστοιχο κυριολεκτικό.

- α) ετοιμόρροπη υγεία
- β) μαργαριταρένια δόντια
- γ) μεταξένια μαλλιά
- δ) βελούδινο δέρμα
- ε) σπαθάτη κορμοστασιά

Β) Να χρησιμοποιήσετε καθεμιά από τις παραπάνω εκφράσεις της κατάλληλης ομάδας

- α) για να διαφημίσετε τις ιδιότητες συναφών προϊόντων και
- β) για να δώσετε συμβουλές ιατρικής φύσεως.

4. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ - ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

4.1. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

4.1.1. Με τα ρήματα: προκαλώ-ούμαι, γκρεμίζω-ομαι, καταπλακώνω-ομαι, καταστρέφω-ομαι, χάνω-ομαι, διακόπτω-ομαι και όσα άλλα κρίνετε σκόπιμο, να γράψετε δύο σύντομα κείμενα με θέμα το σεισμό. Στο πρώτο κείμενο θα περιγράψετε τη δράση του σεισμού και στο δεύτερο τις καταστροφές του, χρησιμοποιώντας κάθε φορά τη σύνταξη (ενεργητική ή παθητική) που υπηρετεί καλύτερα το σκοπό σας.

4.1.2. Με τα ρήματα αναπαλαιώνω, ανακαινίζω, επισκευάζω, ανοικοδομώ, ανεγείρω, συντηρώ (και τα αντίστοιχα της μέσης φωνής) και όσα άλλα κρίνετε σκόπιμα, να γράψετε ένα σύντομο κείμενο, όπου θα τονίζονται με ύφος ζωντανό και παραστατικό οι ενέργειες των κατοίκων μιας περιοχής, για να διασώσουν τον παραδοσιακό οικισμό τους.

4.1.3. Με τα ρήματα περιθάλπω, θεραπεύω, παρακολουθώ, εμβολιάζω, σιτίζω, φροντίζω (και τα αντίστοιχα της μέσης φωνής) και όσα άλλα κρίνετε σκόπιμα, να γράψετε ένα κείμενο, όπου με ύφος σοβαρό και τυπικό θα φαίνεται η παροχή φροντίδων στα ζώα από τη Φιλοζωική Εταιρεία.

4.2. Ερώτηση αντικειμενικού τύπου

Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση σημειώνοντας X στο αντίστοιχο πλαίσιο:

- i) Η πρόταση «Σοβαρές βλάβες στην υγεία προκαλούνται από το κάπνισμα» προβάλλει περισσότερο
α) τη δράση του υποκειμένου του ρήματος	☐
β) τη δράση του αντικειμένου του ρήματος	☐
γ) το κατηγορούμενο	☐
δ) τη δράση του ποιητικού αιτίου	☐

- ii) Η πρόταση «Η ομορφιά του τοπίου μαγεύει τον επισκέπτη» τονίζει περισσότερο
- α) την ενέργεια του ρήματος
- β) τη δράση του υποκειμένου του ρήματος
- γ) τη δράση του αντικειμένου του ρήματος
- δ) τη δράση του ποιητικού αιτίου
- iii) Η πρόταση «Πολλά κυκλοφοριακά προβλήματα εμφανίζονται από την αυξημένη κίνηση στους δρόμους» παρουσιάζει το θέμα της με ύφος
- α) οικείο
- β) ζωηρό, παραστατικό
- γ) απρόσωπο, τυπικό
- δ) γλαφυρό

4.3. Ερώτηση συνδυασμού αντικειμενικού τύπου και σύντομης απάντησης

Να μετατρέψετε την παθητική σύνταξη σε ενεργητική στο παρακάτω κείμενο και να απαντήσετε τα ερωτήματα που το ακολουθούν.

Τα μνημεία της τέχνης που βρίσκονται εκτεθειμένα στον αέρα καταστρέφονται καθημερινά λόγω της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Τα μάρμαρα διαβρώνονται από τους ρύπους, γυμνοποιούνται και αλλοιώνονται ανεπανόρθωτα.

Να συγκρίνετε το δεδομένο κείμενο με αυτό που προέκυψε με τις μετατροπές και να εξηγήσετε σε ποια από αυτές τις δύο παραλλαγές

- α) τονίζεται η δράση του υποκειμένου,
 β) τονίζεται η δράση του ποιητικού αιτίου,
 γ) υποδηλώνεται απόσταση ανάμεσα στον πομπό και τον δέκτη του μηνύματος και
 δ) το ύφος του κειμένου είναι πιο άμεσο και ζωηρό.

5. ΤΟ ΣΧΟΛΙΟ ΚΑΙ Η ΟΠΤΙΚΗ ΓΩΝΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ.

5.1. Ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης

5.1.1. Μια μεγάλη αμμουδιά, πεντακάθαρη θάλασσα, ελάχιστοι άνθρωποι, καμία υποδομή. Να περιγράψετε το τοπίο από την οπτική γωνία ενός παραθεριστή που αναζητά ηρεμία και ενός άλλου που προτιμά κοσμοπολίτικες διακοπές.

5.1.2. Ένα μεγάλο ξενοδοχειακό συγκρότημα έχει ανεγερθεί στην παραλία ενός νησιού. Πώς θα το περιέγραφε α) ένας κάτοικος που το θεωρεί στολίδι της περιοχής και β) ένας επισκέπτης που κρίνει ότι η κατασκευή του είναι αταίριαστη προς το φυσικό περιβάλλον και την παραδοσιακή αρχιτεκτονική της περιοχής;

5.1.3. Στον τοίχο του σχολείου μερικοί μαθητές ζωγράρισαν μία εικόνα ενός εφήβου με ανοικτό στόμα, στο οποίο ένας ενήλικας, κρατώντας στο ένα χέρι ένα ανοικτό βιβλίο και στο άλλο ένα μεγάλο κουτάλι, προσπαθεί να χωρέσει τα γράμματα και τους μαθηματικούς τύπους που προφανώς έχει πάρει από το βιβλίο. Να περιγράψετε την εικόνα από την οπτική γωνία ενός μαθητή που του αρέσει και ενός καθηγητή που διαφωνεί.

5.1.4. Ημέρα πολιτιστικής εκδήλωσης στο προαύλιο του σχολείου σας. Πώς θα περιέγραφε την κατάσταση;

α) ένας μαθητής που συμμετέχει και

β) ένας περίοικος που ενοχλείται από το θόρυβο;

5.1.5. Στην είσοδο του σιδηροδρομικού σταθμού μικροπωλητές έχουν στήσει πάγκους πουλώντας διάφορα μικροαντικείμενα. Να περιγράψετε την εικόνα από την πλευρά ενός κατοίκου που πιστεύει ότι υποβαθμίζεται η περιοχή και ενός άλλου που θεωρεί ότι έτσι τονίζεται η γραφικότητά της.

5.1.6. Στο δωμάτιό σας έχετε μαζέψει διάφορα μικροαντικείμενα, τα οποία εσείς θεωρείτε πολύτιμα ενώ η μητέρα σας άχρηστα. Να γράψετε δύο περιγραφές, όπου θα φαίνονται οι δύο αντίστοιχες οπτικές γωνίες.

5.1.7. Προσφάτως επισκεφθήκατε ένα ζαχαροπλαστείο που σας εντυπωσίασε με τη διάταξη, την ποικιλία, τα σχήματα, τα χρώματα, τα υλικά, τις μυρωδιές και την πρωτοτυπία των προϊόντων του. Πώς θα περιγράφατε όλα αυτά;

α) σ' έναν φίλο σας που εκτιμά, όπως εσείς, τα γλυκά, για να του μεταδώσετε τον ενθουσιασμό σας και

β) στη μητέρα σας που προσπαθεί να χάσει βάρος ;

5.1.8. Ένα εξοχικό κέντρο σερβίρει κυρίως κρέας ψημένο στη σούβλα και στα κάρβουνα. Πώς θα το περιέγραφε κάποιος που λατρεύει ειδικά τους μεζέδες αυτού του είδους και πώς ένας χορτοφάγος, οπαδός της υγιεινής ζωής και πολέμιος του σφαγιασμού των ζώων;

Προσπαθήστε να δώσετε έναν χιουμοριστικό τόνο στις περιγραφές σας.

5.1.9. Μία εντυπωσιακή νύφη στην εκκλησία. Πώς θα την περιέγραφε μία καλεσμένη που την ανταγωνίζεται και πώς μία άλλη που τη θαυμάζει;

5.2. Ερωτήσεις αντικειμενικού τύπου

5.2.1. Να συμπληρώσετε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις επιλέγοντας την κατάλληλη λέξη από αυτές που βρίσκονται στην παρένθεση.

Το όψιμο ενδιαφέρον της δημοτικής αρχής δεν μπορεί τελικά να σώσει το παλιό νεοκλασικό κτίσμα από τη(ν) (διάβρωση, ανοικοδόμηση, κατάρρευση). Όσο διάστημα παρέμενε (ξεθεμελιωμένο, ερείπιο, ετοιμόρροπο), έπρεπε να είχε χαρακτηριστεί (πατροπαράδοτο, διατηρητέο, πατρογονικό), ώστε να είχαν έγκαιρα αρχίσει οι εργασίες για τη(ν) (ανακαίνιση, συντήρησή, ανοικοδόμησή) του. Σήμερα, έχει πλέον (μεταβληθεί σε ερείπια, διαβρωθεί,

κατεδαφιστεί) και το μόνο που απομένει είναι η (ανέγερσή, ανοικοδόμησή, κατεδάφισή) του και η (ανακαίνιση, αναπαλαίωση, ανέγερση) στη θέση του μιας νέας οικοδομής.

5.2.2. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α, που εκφράζουν οικείο ύφος, με ισοδύναμες της στήλης Β, που δηλώνουν μεγαλύτερη επισιμότητα (δύο λέξεις της στήλης Β δε θα χρησιμοποιηθούν).

Α	Β
1. ζυγώνω	α. παρεισφρέω
2. κρεμώ	β. αναρτώ
3. τρυπώνω	γ. προσεγγίζω
4. παραγκωνίζω	δ. συνωστίζομαι
	ε. υποσκελίζω

5.2.3. Να συμπληρώσετε τα κενά στις επόμενες προτάσεις με μία από τις λέξεις που δίνονται. Να φροντίσετε, ώστε η επιλογή σας να ταιριάζει με το ύφος της πρότασης.

αυτόχθων	ντόπιος	έρεισμα	ξεκρέμαστος
στήριγμα	συνωστίζομαι	στριμώχνομαι	εκκρεμής
παρέκκλιση	λοξοδρόμηση		

- α) Τα έργα που εκτελούνται στην περιοχή επιβάλλουν από την κανονική μας πορεία.
- β) Έξω από τα καμαρίνια του θεάτρου πολλοί θεατές για να συγχαρούν την πρωταγωνίστρια.
- γ) Καλοί κι ευγενικοί μου φάνηκαν οι κάτοικοι. Μας εξυπηρέτησαν σε ό,τι τους ζητήσαμε.
- δ) Το πρόγραμμα πρέπει να τηρηθεί όπως έχει. Κάθε από τους αρχικούς μας στόχους θα αποβεί εις βάρος της οικονομίας.
- ε) Μετά το τέλος των συνομιλιών δύο θέματα παρέμειναν στις σχέσεις των δύο χωρών.
- στ) Πολύτιμο στη δύσκολη στιγμή της ζωής του βρήκε τη συμπαράσταση του φίλου του.

- ζ) Οι αρχαίοι Αθηναίοι διακήρυτταν ότι ήταν στην Αττική.
- η) μέσα στο πλήθος και ξέφυγε από τους διώκτες του.
- θ) Άνθρωπος χωρίς ηθικά δεν είχε κανέναν ενδιασμό προκειμένου να επιτύχει το σκοπό του.
- ι) Μη γνωρίζοντας κανέναν μέσα σ' εκείνη τη συντροφιά ένιωθε και σύντομα έφυγε.

5.2.4. Να συμπληρώσετε τα κενά των προτάσεων με μία από τις λέξεις που δίνονται (δύο λέξεις δεν χρησιμοποιούνται).

απόσπαση	πλευρίσμα	προσέγγιση	πρόσβαση
προσχώρηση	μετακίνηση	προσπέλαση	

1. Τα βράχια που ορθώνονται απότομα στην πίσω πλευρά του κάστρου καθιστούσαν πάντοτε αδύνατη την
2. Η των πέντε βουλευτών στο αντίπαλο κόμμα προκάλεσε κυβερνητική κρίση.
3. Η των σωστικών συνεργείων στον τόπο του δυστυχήματος έγινε δυνατή μόνο με τη βοήθεια ελικοπτέρου.
4. Όμορφο οικόπεδο και με ωραία θέα! Δυστυχώς όμως δεν έχει στη θάλασσα
5. Η διαδικασία του πλοίου είναι πολύ επικίνδυνη. Απαιτεί ιδιαίτερη δεξιότητα από τον καπετάνιο για να μη δημιουργηθούν δυσάρεστα απρόοπτα.

5.2.5. Να αναγνωρίσετε αν η χρήση των υπογραμμισμένων λέξεων, οι οποίες δηλώνουν αλλαγή θέσης, είναι σωστή ή όχι, σημειώνοντας X στο αντίστοιχο πλαίσιο.

- α) Ελήφθησαν όλα τα μέτρα για την έγκαιρη μεταφορά των τραυματιών στο νοσοκομείο

Σωστό Λάθος

- β) Ευτυχώς, πήρε μετάσταση και τώρα υπηρετεί στην πόλη του.
- γ) Για τη μετακίνηση του σταματημένου αυτοκινήτου χρειάστηκε γερανός
- δ) Στις άγονες και φτωχές περιοχές παρουσιάζεται έντονο το φαινόμενο της μετανάστευσης των κατοίκων.
- ε) Ο καθηγητής των μαθηματικών ανήκει στο Γυμνάσιο. Φέτος ήρθε προσωρινά στο Λύκειο με μετάταξη.
- στ) Χρόνια ονειρευόταν τη μετάθεση στην πρωτεύουσα και τώρα που ήλθε, ένιωθε θλίψη, που άφηνε το χωριό
- ζ) Κάθε χρόνο ζητεί απόσπαση σε κάποιο γραφείο που βρίσκεται πιο κοντά στο σπίτι του

5.3. Ερώτηση συνδυασμού αντικειμενικού τύπου και σύντομης απάντησης

Να επιλέξετε τη σωστή σημασία της λέξης, σημειώνοντας X στο αντίστοιχο πλαίσιο (για κάθε λέξη υπάρχει μόνο μια σωστή απάντηση). Να γράψετε προτάσεις, στις οποίες οι λέξεις θα χρησιμοποιούνται με τις επιλεγμένες σημασίες.

1. μεταίχμιο: α) αιχμηρό αντικείμενο
- β) ενδιάμεσο διάστημα ανάμεσα σε δύο στρατούς
- γ) σημείο που μετέχουν όλοι
- δ) σημείο που απέχει ίσα από τα άκρα
-

2. εμβόλιμος: α) εμβολιασμένος
- β) χτυπημένος από έμβολο
- γ) βολικός
- δ) παρεμβαλλόμενος σε μια κανονική σειρά
-

3. ένθετος: α) υιοθετημένος

- β) σε καλή κατάσταση
 - γ) παρατημένος
 - δ) τοποθετημένος μέσα
-

4. ορόσημο:
- α) σημείο που δείχνει τα όρια
 - β) οροσειρά
 - γ) σημείο της οροφής
 - δ) εκεί απ' όπου αρχίζει ένα όρος
-

5. εγκλωβισμένος:
- α) περιορισμένος σε μικρό χώρο
 - β) με εγκυκλοπαιδική μόρφωση
 - γ) προσαρμοσμένος στο κλίμα μιας περιοχής
 - δ) στολισμένος
-

6. παρείσακτος:
- α) όποιος αλλάζει πορεία
 - β) αυτός που εισχωρεί κάπου με πλάγιο τρόπο
 - γ) εκείνος που εισβάλλει πανηγυρικά
 - δ) όποιος απομακρύνεται χωρίς να τον πάρουν είδηση
-

7. διαμπερής:
- α) αυτός που ολοκληρώνει μια αποστολή
 - β) εκείνος που μεταφέρει κάποιον από τη μία όχθη στην άλλη
 - γ) αυτός που διαπερνάται από τη μία άκρη στην άλλη
 - δ) εκείνος που εύκολα εξάγει συμπεράσματα
-

8. διάτρητος: α) αυτός που πρέπει να διατηρηθεί
β) διασκορπισμένος
γ) τρυπημένος πέρα ως πέρα
δ) γεμάτος στίγματα
-

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης

6.1. Να περιγράψετε πώς θα φέρουμε το ύψος στη βάση ενός ισοσκελούς τριγώνου.

6.2. Η τάξη σας συμμετέχει σε ένα πρόγραμμα ανταλλαγών με μαθητές από μία χώρα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Αποφασίζετε να προετοιμάσετε, μεταξύ άλλων, την παρουσίαση διαφόρων χαρακτηριστικών της χώρας μας. Στα πλαίσια αυτής της παρουσίασης, να περιγράψετε τη γεωγραφική θέση της Ελλάδας, δηλώνοντας τις χώρες με τις οποίες συνορεύει και τις θάλασσες από τις οποίες βρέχεται, προς όλα τα σημεία του ορίζοντα.

6.3. Να διαβάσετε το παρακάτω κείμενο και να απαντήσετε την ερώτηση που το ακολουθεί.

Ένας απαιτητικός αγοραστής, όταν πηγαίνει στην αγορά να αγοράσει ψάρια, στην αρχή προσέχει να έχουν ζωνρή όψη και ωραία χρώματα. Στη συνέχεια τα μυρίζει, για να βεβαιωθεί ότι ευωδιάζουν θάλασσα. Προσέχει αν τα μάτια είναι λαμπερά και τα λέπια σκληρά. Τα ακουμπά απαλά με το δάχτυλο, για να διαπιστώσει πόσο σφιχτό είναι το σώμα τους. Τέλος, διαλέγει τα ψάρια που θα αγοράσει και προσέχει να μην τον εξαπατήσουν στο ζύγι και στο λογαριασμό.

Ποιες οδηγίες για την αγορά των ψαριών θα σας έδινε αυτός ο αγοραστής;

- α) με αυταρχικό τρόπο και
- β) με ευγένεια και διακριτικότητα;

Να συντάξετε δύο αντίστοιχες παραλλαγές του παραπάνω κειμένου.

6.4. Καθοδηγήστε τον μικρό σας αδελφό με ύφος ευγενικό

- α) να τακτοποιεί τη σάκα του,
- β) να γράφει τα ονόματα και τις διευθύνσεις στο φάκελο μιας επιστολής,
- γ) να βρει μια άγνωστη λέξη στο λεξικό.

6.5. Να εξηγήσετε απλά σ' έναν φίλο σας πώς

- α) να φτιάξει μια ομελέτα,
- β) να διακοσμήσει μια εορταστική κάρτα,
- γ) να κόψει ένα τετράγωνο κομμάτι από ένα μεγάλο ορθογώνιο χαρτόνι.

6.6. Να εξηγήσετε σε κάποιον μεγαλύτερο και όχι πολύ οικείο σας πώς

- α) να εγγράψει ένα τηλεοπτικό πρόγραμμα στο video,
- β) να εγγράψει μία ραδιοφωνική εκπομπή ή μία ζωντανή συνομιλία στο κασετόφωνο,
- γ) να έλθει στο σπίτι σας, ξεκινώντας από το κέντρο της περιοχής.

6.7. Οι ακόλουθες οδηγίες είναι διατυπωμένες με ονοματικές φράσεις. Να ξαναγράψετε το κείμενο, χρησιμοποιώντας ρηματικές φράσεις στη θέση των ονοματικών και επιφέροντας τις επιπλέον απαραίτητες αλλαγές, ώστε το ύφος να είναι:

- α) επίσημο ή
- β) οικείο.

Έπειτα να συγκρίνετε το παρακάτω κείμενο με τη δική σας παραλλαγή. Ποια προτιμάτε και γιατί;

ΝΑΥΜΑΧΙΑ - ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΓΙΑ ΔΥΟ ΠΑΙΚΤΕΣ

- Σχεδιασμός του «ωκεανού»: ένα μεγάλο τετράγωνο που περιέχει περίπου 100 τετραγωνάκια.
- Αρίθμηση των τετραγώνων: γράμματα στις οριζόντιες και αριθμοί στις κάθετες σειρές τετραγώνων ή αντιστρόφως.
- Τοποθέτηση -κρυφή για τον αντίπαλο- 10 πλοίων σε αντίστοιχα τετράγωνα. Διάταξη οριζόντια ή και κάθετη, αλλά όχι διαγώνια. Αδύνατη η αλλαγή της διάταξης κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού.
- Διεξαγωγή του παιχνιδιού: διαδοχικές «βολές» από κάθε παίκτη, δηλαδή εκφωνήσεις συνδυασμών γράμματος και αριθμού, με στόχο τα τετράγωνα με τα πλοία του αντιπάλου. Άμεση αντίδραση κάθε παίκτη σε κάθε επίθεση του αντιπάλου: δήλωση ή όχι για την επιτυχία της «βολής». Αντίστοιχες σημειώσεις και από τους δύο παίκτες.
- Νίκη του παίκτη-εξολοθρευτή όλων των πλοίων του αντιπάλου.

7. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΡΟΣΩΠΟΥ

Ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης

7.1. Στο ακόλουθο απόσπασμα ο συγγραφέας περιγράφει την εμφάνιση των νέων, αμέσως μετά τον τελευταίο πόλεμο, που πηγαίνουν στη Λυρική Σκηνή ν' ακούσουν κλασική μουσική. Δώστε μια περιγραφή της εξωτερικής εμφάνισης των φίλων σας, όταν πηγαίνετε στο θέατρο ή στον κινηματογράφο. Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές επισημαίνετε ανάμεσα στους τότε και στους σημερινούς νέους;

Ήταν, λοιπόν, μια Κυριακή πρωί, όταν ανάμεσα σε άλλους νέους της εποχής με κοντά μαλλιά, ίσιες φαβορίτες και σβέρκους κουρεμένους αλά αμερικαίν,

γραβατωμένος και κουστουμαρισμένος βρέθηκα κι εγώ στο πατάρι των «Ολυμπίων» να ακούσω την Κρατική Ορχήστρα.

Μ. Κουμανταρέας, *Σεραφείμ και Χερουβείμ*. Κέδρος, Αθήνα 1981, σσ 163- 164.

7.2. Ένας νέος ψηλόλιγνος, αεράτος, ευκίνητος, με μακριά μαλλιά, πρόσωπο οστεώδες, χείλη λεπτά, βλέμμα εκφραστικό και αδιάκοπα χαμογελαστός και μία κοπέλα φεγγαροπρόσωπη, με αμυγδαλωτά μάτια, αθώο βλέμμα, μαργαριταρένια δόντια και γοητευτικό χαμόγελο μεταμφιέζονται, για να μη τους αναγνωρίσουν σε απαιτητική αποκριάτικη εκδήλωση, όπου αποφεύγεται η εύκολη λύση της μάσκας. Να περιγράψετε με συντομία τα αλλαγμένα τους πρόσωπα.

7.3. «Η εμφάνισή της ήταν εκθαμβωτική! Φορούσε ένα καλαίσθητο αλλά αρκετά επιτηδευμένο ρούχο που φανέρωνε τη φιλαρέσκεια και την ωραιοπάθειά της. Με μεγάλη άνεση και υποδειγματικό βάδισμα μπήκε στην αίθουσα και με ντελικάτες κινήσεις χαιρέτησε τους οικοδεσπότες. Στην αρχή κανείς δεν την αναγνώρισε.» Ποια εντύπωση έδινε, κατά τη γνώμη σας, η κοπέλα στις καθημερινές της εμφανίσεις, ώστε να ξεγελάσει τόσο τους γνωστούς της;

7.4. Ποιες χαρακτηριστικές λεπτομέρειες παρουσιάζει το «είδωλό» σας στην εμφάνιση και στη συμπεριφορά, που σας κάνουν να το θαυμάζετε;

7.5. Να περιγράψετε μία από τις ακόλουθες εξωτερικές εμφανίσεις, (αναφερόμενοι π.χ. στην ηλικία, τα ρούχα, την έκφραση, τη σωματική διάπλαση, τα χαρακτηριστικά του προσώπου, τα μαλλιά, τη συμπεριφορά):

- α) ενός νέου που, κατά τη γνώμη σας, επιδιώκει να εντυπωσιάσει,
- β) μιας νέας που αποφεύγει την ιδιαίτερη προβολή,
- γ) ενός συνομηλικού σας που ντύνεται όπως του επιβάλλουν οι γονείς του,
- δ) μία εμφάνιση του πατέρα ή της μητέρας σας που σας άρεσε ιδιαίτερα,
- ε) το ντύσιμο που θα επιθυμούσατε εσείς για το εαυτό σας, ανεξάρτητα αν, για διάφορους λόγους, το υιοθετείτε ή όχι,
- στ) την εμφάνιση ενός καθηγητή σας που σας έκανε εντύπωση.

7.6. Να περιγράψετε έναν από τους τύπους που δίνονται στη συνέχεια α) επιδοκιμάζοντας, β) επικρίνοντας την εμφάνισή του και γ) αστειευόμενοι με αυτήν:

- α) έναν γκριζομάλλη με κοτσιδάκι και μοντέρνο ντύσιμο σε συναυλία ροκ,
- β) μία ώριμη κυρία με πολύ νεανικό ντύσιμο,
- γ) έναν δεκαεξάχρονο κουστουμαρισμένο στον κινηματογράφο,
- δ) μία πολύ εντυπωσιακή νεανική παρουσία σε ένα πάρτι,
- ε) ένα «μικρομέγαλο» παιδί,
- στ) μία κυρία με πολλά χρυσαφικά και στολίδια στην εκκλησία,
- ζ) έναν απρόσιτο, σοβαρό κύριο σε ένα γραφείο,
- η) έναν ώριμο κύριο με σπορ περιβολή σε επίσημη δεξίωση,
- θ) έναν νέο κύριο που επιθυμεί να προβάλλει την οικονομική του επιφάνεια.

7.7. Συναντήσατε απροσδόκητα έναν παλιό σας φίλο που είχατε να τον δείτε από το Δημοτικό. Να περιγράψετε την εικόνα που είχατε διατηρήσει γι' αυτόν στη μνήμη σας και εκείνη που αντικρίσατε τώρα.

7.8. Να περιγράψετε την αφίσα που θα ζωγραφίζατε, αν επρόκειτο να πραγματοποιηθεί στο σχολείο σας

- α) μία αντιρατσιστική εκδήλωση,
- β) μία εκδήλωση για τα παιδιά του τρίτου κόσμου,
- γ) μία εκδήλωση για τα παιδιά που υποφέρουν από τον πόλεμο.

7.9. Αφού παρατηρήσετε μία φωτογραφία του πατέρα ή της μητέρα σας στην εφηβική ηλικία, να τον/την περιγράψετε προσπαθώντας να αποδώσετε και στοιχεία του χαρακτήρα του/της.

7.10. Να διαβάσετε τα παρακάτω κείμενα και να απαντήσετε την ερώτηση που ακολουθεί.

- α) *Κι ως είδαν την Ελένη αντίκρυ τους στον πύργο εκεί να φτάνει, λόγια ανεμάρπαστα σιγόφωνα σταυρώναν μεταξύ τους:*

«Δεν είναι κρίμα αν βασανίζονται για μια γυναίκα τέτοια μαζί κι οι Αργίτες οι λιοντόκαρδοι κι οι Τρώες καιρούς και χρόνια· τι φοβερά με τις αθάνατες θεές στην όψη μοιάζει.

Ωστόσο κι έτσι, ας πάει με τ' άρμενα μ' όλα τα κάλλη που 'χει, σε μας μη μείνει και στα τέκνα μας μια συμφορά μια μέρα.»

Ιλιάδα, Γ 154, μτφρ. Καζαντζάκη-Κακριδή

β) *Ήταν νοικοκυραίοι στα χωριά τους, κι άλλοι βοσκοί, και μύριζαν ιδρωτίλα και θυμάρι, κι ένας γούμενος από τη μονή του Αφέντη Χριστού, γαλαζομάτης και ποταμογένης, κι ένας δάσκαλος από την Έμπαρο, κουτσός, μαραγκασμένος, δεν τον έπιανε το μάτι σου, τι 'ναι τούτο το αποζούρι έλεγες, τι γυρεύει το κουνελόπουλο αυτό μέσα στη σύναξη των θεριών;
Μα έπρεπε να τον δεις στον πόλεμο, να σαστίσει ο νους σου· έπρεπε να τον δεις στα γλέντια να παίζει τη λύρα, και να σηκώνονται οι πέτρες να χορεύουν!
Κι όταν μιλούσε, δώσε μου, Θε μου, δέκα αυτιά, έλεγες, να τον ακούω!*

Ν. Καζαντζάκης: «Η σύναξη των καπεταναίων», Κ.Ν.Α. Γ' Γυμνασίου, σ. 256.

Πώς φαντάζεστε την Ελένη και το δάσκαλο, ώστε να δικαιολογείται ο θαυμασμός που εκφράζουν αντιστοίχως οι γέροντες Τρώες και ο αφηγητής στο απόσπασμα του Καζαντζάκη;

8. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ ΜΕ ΑΝΑΛΟΓΙΑ

8.1. Ερώτηση ελεύθερης ανάπτυξης

Μία θεωρία της παιδαγωγικής επιστήμης αντιμετωπίζει το δάσκαλο ως αγγειοπλάστη που με τη διδασκαλία του πλάθει το μαθητή, ενώ μία άλλη ως γεωργό που φροντίζει για την ανάπτυξη του σπόρου σε δέντρο ή λουλούδι. Να αναπτύξετε αυτές τις αναλογίες σε δύο αντίστοιχες παραγράφους. Στη συνέχεια να εξηγήσετε ποια από τις αναλογίες προτιμάτε.

8.2. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

8.2.1. Αφού επιλέξετε μία αναλογία από αυτές που δίνονται ακολούθως, να την αναπτύξετε σε μία παράγραφο, επικρίνοντας τη δράση του δεκαπενταμελούς μαθητικού συμβουλίου του σχολείου σας. Να διαμορφώσετε την παράγραφο έτσι, ώστε να είναι κατάλληλη για δημοσίευση στη σχολική εφημερίδα σας.

- α) «Όποιος κυνηγά πολλούς λαγούς δεν πιάνει κανέναν.» Όποιος επιδιώκει πολλούς στόχους χωρίς μέθοδο, δεν κατορθώνει τίποτε.
- β) «τΩδινεν Γρος καί ἴμτεκεν μΛν.» Μηδαμινό αποτέλεσμα μετά από μεγάλη προσπάθεια.
- γ) «Όπου λαλούν πολλοί κοκόροι, αργεί να ξημερώσει.» Όταν μιλούν και προτείνουν όλοι μαζί, δεν είναι δυνατόν να ληφθεί σωστή απόφαση.

8.2.2. Χρησιμοποιώντας ως πρώτο σκέλος της αναλογίας τη φράση «το βάπτισμα του πυρός», να συνθέσετε μία παράγραφο, για να περιγράψετε την πρώτη συμμετοχή σας σε σχολική θεατρική παράσταση.

8.2.3. Χρησιμοποιώντας ως πρώτο σκέλος της αναλογίας τη φράση «μασημένη τροφή» να περιγράψετε στον πατέρα σας έναν τρόπο διδασκαλίας που δεν σας επέτρεψε, να αναπτύξετε το ενδιαφέρον και την κρίση σας.

8.2.4. Να εξηγήσετε πώς έχετε διαμορφώσει το δωμάτιό σας, ώστε να δικαιολογείται η περιγραφή του κατ' αναλογία με μία όαση.

8.2.5. Υποθέστε ότι με μία έκθεσή σας παίρνετε μέρος σε διαγωνισμό του Ελληνικού Κέντρου Βιβλίου. Να αναπτύξετε την αναλογία «βιβλίο - παράθυρο στον κόσμο» σε μία παράγραφο.

8.2.6. Όπως ο ανοιξιάτικος ουρανός είναι άστατος, τότε ηλιόλουστος και τότε συννεφιασμένος, έτσι και η ψυχολογική διάθεση του εφήβου παρουσιάζει έντονες μεταπτώσεις. Να αναπτύξετε την αναλογία, δικαιολογώντας στη μητέρα σας την ασταθή συμπεριφορά σας.

8.2.7. Να περιγράψετε τη λειτουργία της καρδιάς αναλογικά με μία αντλία.

8.2.8. Να περιγράψετε τη μηχανική αποστήθιση αναφομοίωτων γνώσεων αναλογικά με την ομιλία του παπαγάλου.

8.2.9. Να αναπτύξετε μία από τις ακόλουθες αναλογίες σε μία παράγραφο. Οι τρεις τελευταίες από αυτές προέρχονται από το βιβλίο της Βιολογίας για τη Γ΄ Γυμνασίου.

- α) οικογένεια - κύτταρο
- β) οικοσύστημα - αλυσίδα
- γ) κύτταρο - μηχανή
- δ) γενετικός κώδικας - γλώσσα
- ε) φυσική επιλογή - κόσκινο

8.2.10. Με ποια από τα παρακάτω στοιχεία των ομηρικών επών συνδέουμε αναλογικά τις ακόλουθες καταστάσεις για να τις περιγράψουμε παραστατικά; (Τρία από αυτά τα στοιχεία δεν χρησιμοποιούνται.) Να αναπτύξετε μία από αυτές τις αναλογίες σε μία παράγραφο.

Η Αχίλλειος πτέρνα, ο Δούρειος Ίππος, το ταξίδι του Οδυσσέα, η Σκύλλα και η Χάρυβδη, οι Σειρήνες, η Κίρκη, οι Συμπληγάδες.

π.χ. ο τελικός προορισμός μιας προσπάθειας - η Ιθάκη

- α) Πειρασμοί που μας αποπροσανατολίζουν
- β) Η περιπέτεια της ζωής
- γ) Το αδύνατο σημείο
- δ) Αλληπάλληλες δυσκολίες

8.2.11. Συχνά χρησιμοποιούμε ορισμένες «οικονομικές», δηλαδή σύντομα διατυπωμένες, περιγραφικές εκφράσεις που βασίζονται σε μίαν αναλογία. Π.χ. ταξίδι-αστραπή, επιστολή-βόμβα, δήλωση-καταπέλτης, προϊόν-μαϊμού, άνθρωπος-λάστιχο. Πώς θα μπορούσαμε να αναπτύξουμε αυτές τις αναλογίες, ώστε να δικαιολογηθούν οι εκφράσεις; Μ' άλλα λόγια:

- α) Ποια είναι τα γνωρίσματα του ταξιδιού που μας θυμίζει αστραπή;
- β) Ποια γνωρίσματα έχει η επιστολή που χαρακτηρίζεται σαν βόμβα;
- γ) Ποια είναι η λειτουργία του καταπέλτη; Τι είδους δήλωση είναι αυτή που περιγράφεται αναλογικά με έναν καταπέλτη;
- δ) Ποιες ιδιότητες της μαϊμούς και σε ποια περίπτωση μπορούν να αποδοθούν σε ένα προϊόν;
- ε) Πώς φαντάζεστε έναν άνθρωπο- λάστιχο και τι κοινό έχει με ένα λάστιχο;

8.2.12. Στην ελληνική ποίηση συναντούμε πλήθος αναλογιών που χρησιμοποιούν οι δημιουργοί για να αποδώσουν μία έννοια, μία εικόνα, ένα συναίσθημα πιο παραστατικά. Να επιλέξετε μία από τις ακόλουθες αναλογίες και να την δικαιολογήσετε σε μία παράγραφο.

- α) Ελλάδα - τρελοβάπορο (Οδ. Ελύτης)
- β) αιγαιοπελαγίτικο νησί - λοξή ράχη δελφινιού (Οδ. Ελύτης)
- γ) κολόνες αρχαίου ναού - χορδές μιας άρπας που αντηχούν ακόμη (Γ. Σεφέρης)
- δ) θάνατος - μαυρίλα (Δ. Σολωμός)
- ε) χρέος - Θερμοπύλες (Κ. Καβάφης)

8.2.13. Να εντοπίσετε τις αναλογίες στα ακόλουθα κείμενα και να αναπτύξετε μία από αυτές σε μία σύντομη παράγραφο.

- α) *Κασμίρ - εικόνες από έναν παράδεισο.*

Είναι ένα κρατίδιο εύφορο, μικρό, μετέωρο, θαρρείς ανάμεσα σε δύο αντιπάλους «γίγαντες», την Ινδία και το Πακιστάν, που εξελίσσεται με τους

δικούς του ρυθμούς, εξισορροπώντας την ένταση της καθημερινής βίας με τη ράθυμη γοητεία της Ανατολής.

Από τον περιοδικό τύπο

- β) Μία πολύ αποτελεσματική κρέμα ημέρας. Ένα σύστημα περιποίησης ειδικά για ευαίσθητα δέρματα. Μια ασπίδα προστασίας που εμποδίζει την καταστροφική δράση των ερεθισμών (περιβάλλον-στρες).

Από τις εφημερίδες

- γ) Μια φλόγα κοκκινωπή ξεμπουκάρισε από κάπου, έγλειψε με την αιματηρή της αναλαμπή τα ντουβάρια και τα κεραμίδια των τριγύρω σπιτιών. Καταπόδι άλλη μια χίμηξε, ζο φανταστικό, θυμωμένο και λυγερό. Ένα θηρίο όλο γλώσσα.

Σ. Μυριβήλης: Η δασκάλα με τα χρυσά μάτια, Κ.Ν.Α. Γ' Γυμνασίου, σ. 291.

- δ) Ξανά στην Πόλη, Αγια-Σοφιά. Πάντα το συναίσθημα της αλαφριάς προστασίας αυτής της αρχιτεκτονικής. Σε σκεπάζει χωρίς να σε βαραίνει. Φτερούγες ανοιχτές πάνωθ' σου: το αλαφρύ κάλυμμα.

Γ. Σεφέρης: *Μέρες Γ'*. Ίκαρος, Αθήνα 1986, σ. 110.

8.2.14. Τα ακόλουθα είδη του ζωικού βασιλείου χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν αναλογικά ανθρώπινους τύπους (ιδιότητες, συνήθειες και συμπεριφορές). Να συμπληρώσετε τα κενά με σύντομες περιγραφές των ανθρώπων που παρουσιάζουν αναλογίες με αυτά τα ζώα.

- α) αετός
β) αλεπού
γ) κηφήνας
δ) μυρμηγκι
ε) παράσιτο
στ) πρόβατο

8.3. Ερώτηση συνδυασμού αντικειμενικού τύπου και ελεύθερης ανάπτυξης

Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία των δύο ακόλουθων στηλών, ώστε να σχηματιστούν τα σκέλη αναλογιών. (Δύο στοιχεία από τη στήλη δεξιά δε θα

χρησιμοποιηθούν.) Έπειτα να επιλέξετε μία από τις αναλογίες που σχηματίστηκαν και να την αναπτύξετε σε μία παράγραφο.

α) άνθρωπος που εκπαιδεύεται	1. ευτυχία
β) γηρατειά	2. σπίρτο, σπίθα
γ) πάθος	3. χειμώνας
δ) αλληπάλληλες συμφορές	4. πλούτος, ευμάρεια
ε) ομάδα εργασίας	5. φωτιά
στ) ευστροφία πνεύματος	6. μάρμαρο που το επεξεργάζεται
ο γλύπτης για να του δώσει μορφή
	7. χιονοστιβάδα
	8. κυψέλη μελισσών

ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. «Τα κτήρια που μας περιβάλλουν»

ΠΛΕΥΡΕΣ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

- Παρατήρηση. Στην αρχή τα παιδιά παρατηρούν τα διάφορα κτίσματα της περιοχής, του χωριού, της πόλης τους, και αρχίζουν να ασκούν τη ματιά τους

στην επισήμανση των διαφορών και των χαρακτηριστικών τους. Έτσι, δημιουργείται η προϋπόθεση για την εξέταση της τυπολογίας των κτιρίων καθώς και για τη διάκριση των αξιοσημείωτων στοιχείων τους.

- Καταγραφή. Συλλογή υλικού για την τυπολογία. Τα μέσα μπορεί να είναι φωτογραφίες και σκίτσα των παιδιών, φωτογραφίες από διάφορες πηγές
- Μελέτη. Το υλικό ταξινομείται και αρχίζουν να διαμορφώνονται οι πρώτες ομάδες κτισμάτων. Συνειδητοποιούνται και διατυπώνονται τα κριτήρια της ταξινόμησης, π.χ. υλικά κατασκευής, χρονολογία κατασκευής, αρχιτεκτονικό στυλ, χρήση.
- Επεξεργασία. Περιγράφονται τα γενικά γνωρίσματα κάθε τύπου κτηρίων. Διαπιστώνεται, ίσως, ότι ορισμένα έχουν αλλάξει μορφή και χρήση ή έχουν αναπαλαιωθεί.
- Εξειδίκευση. Αναπτύσσονται ειδικά ενδιαφέροντα για ορισμένες από τις κατηγορίες. Τα παιδιά της ομάδας μπορούν να κατανείμουν -μεταξύ τους ή με τη βοήθεια του καθηγητή- τους τομείς της εργασίας που έχουν στο μεταξύ αναπτυχθεί. Π.χ. μπορεί κάποιος να αναλάβει να ασχοληθεί με τα ιστορικά κτήρια, άλλος με τα δημόσια και να ανατρέξει σε παλιές εικόνες και βιβλία για να διερευνήσει το θέμα του. Άλλος μπορεί να ενδιαφερθεί να περιγράψει τη σχέση ανάμεσα στον τρόπο ζωής των ανθρώπων και τη διαμόρφωση των κατοικιών τους.
- Παρουσίαση. Όλη αυτή η διεργασία μπορεί να πάρει τη μορφή:
 - μιας έκθεσης ζωγραφικής, σκίτσων ή και φωτογραφιών με θέμα π.χ. τα ενδιαφέροντα κτήρια της περιοχής,
 - ενός λευκώματος,
 - ενός βιβλίου για την τυπολογία των κτισμάτων της περιοχής,
 - της κατασκευής μακετών ή και προπλασμάτων (π.χ. του κέντρου της πόλης ή του χωριού), με διάφορα υλικά.

2. «Έργα τέχνης και μνημεία στο χώρο που ζούμε»

ΠΛΕΥΡΕΣ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

- Αναγνώριση. Γνωριμία με τα άγνωστα ίσως μνημεία, όλων των εποχών, που βρίσκονται σε περιοχή προσιτή στα παιδιά.

- Καταγραφή. Περιγραφή του μνημείου, ένταξη στο χώρο.
- Μελέτη. Αναζήτηση των λόγων δημιουργίας και των συνθηκών κατασκευής των μνημείων. Πληροφορίες για τους καλλιτέχνες και, γενικά, τους κατασκευαστές των μνημείων. Βιβλία, τουριστικοί οδηγοί ή μαρτυρίες των κατοίκων είναι οι συνηθισμένες πηγές πληροφοριών.
- Ερμηνεία. Εξήγηση της μορφής και των υλικών των μνημείων.
- Αξιοποίηση. Η εργασία μπορεί να οδηγήσει:
 - στην ανάληψη πρωτοβουλίας για τη διάσωση κάποιου μνημείου που κινδυνεύει,
 - στην ξενάγηση παιδιών από άλλο τμήμα ή τάξη,
 - σε μία εκδήλωση ενημερωτική προς τους κατοίκους της περιοχής,
 - στη σύνταξη ενός τουριστικού οδηγού με σχολιασμένες φωτογραφίες ή και με επιπλέον πληροφορίες.

3. «Οι συνταγές του τόπου μας»

ΠΛΕΥΡΕΣ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

- Συλλογή. Καταγραφή «άγραφων» συνταγών που χαρακτηρίζουν την περιοχή όπου ζουν τα παιδιά. Το ενδιαφέρον θα πρέπει να κατευθυνθεί στα φαγητά, τα γλυκά ή τα ποτά που φτιάχνονται με υλικά από τη γλωρίδα του τόπου. Τα παιδιά μπορούν να χρησιμοποιήσουν μαγνητόφωνο, video ή χαρτί και μολύβι.
- Έρευνα της προέλευσης. Κατά την καταγραφή και τις συναφείς συζητήσεις αποκαλύπτεται ότι οι συνήθειες για διάφορα φαγώσιμα έχουν «εισαχθεί» από άλλες περιοχές, κοντινές ή μακρινές και ότι αυτές οι επιδράσεις συχνά φαίνονται και στις ονομασίες. Ορισμένα παιδιά μπορεί να κατατάξουν τις συνταγές ανάλογα με την προέλευση και τις επιδράσεις τους και να τις συνδέσουν με την ιστορία του τόπου και με την κοινωνική ζωή σ' αυτόν.
- Παρουσίαση. Η εργασία μπορεί να οδηγήσει:
 - στη σύνταξη βιβλίου και μάλιστα εικονογραφημένου,
 - ή σε μία ανοιχτή εκδήλωση όπου θα προσφέρονται «ξεχασμένα» ή απλώς ξεχωριστά και χαρακτηριστικά του τόπου φαγητά και γλυκά που τα έχουν φτιάξει μαθητές και μπορούν να τα περιγράψουν και να τα σχολιάσουν.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1^ο κριτήριο για δεκαπεντάλεπτη δοκιμασία

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με αυτή τη δοκιμασία το ενδιαφέρον εστιάζεται σε έναν στόχο: να διαπιστωθεί αν οι μαθητές αναγνωρίζουν τη σκοπιμότητα της παράθεσης των λεπτομερειών σε μία περιγραφή. Γι' αυτό, ένα τέτοιο κριτήριο είναι κατάλληλο να δοθεί μετά την ολοκλήρωση της πρώτης διδακτικής ενότητας, όπου και δίνεται έμφαση στην παράθεση και την οργάνωση των λεπτομερειών.

Ορισμένες από τις λέξεις του αποσπάσματος που ανήκουν στο ναυτικό ιδίωμα οι μαθητές μάλλον δεν τις γνωρίζουν. Ωστόσο, στο νοηματικό περιβάλλον του κειμένου είναι σαφές ότι πρόκειται για εξαρτήματα του πλοίου. Και είναι ακριβώς αυτή η εξειδίκευση του λεξιλογίου (και όχι οι σημασίες των συγκεκριμένων λέξεων) που κάνει να φαίνεται τόσο έντονα η λαχτάρα του ομιλητή για τη ναυτική ζωή. Τα παιδιά θα περιγράψουν το πλοίο, όχι βέβαια αποδίδοντας αυτές τις ιδιωματικές λέξεις με ισοδύναμες λέξεις ή φράσεις, αλλά πιο ελεύθερα, έτσι όπως φαντάζονται ότι φαινόταν.

Είναι προφανές ότι οι τρεις ερωτήσεις καθοδηγούν τα βήματα μιας διαδικασίας που κορυφώνεται με την τελευταία ερώτηση.

B. ΚΕΙΜΕΝΟ

Ένα ηλιοβασίλεμα που καθόμουν στο ακρωτήριο, βλέπω μια φρεγάδα με γιομάτα πανιά. Θεόρατη πέτρα έμοιαζε στη θάλασσα. Όλα της τα ζάρτια ξεχώριζαν. Είδα τους φλόκους τις μαϊστρες, τους παπαφίγκους, τις γάμπιες, τους τρίγγους τα πόμολα. Ακόμα και το σωτρόπι μπορώ να πω πως είδα. Είδα την κάμαρη του καπετάνιου με τον Αϊ-Νικόλα ψηλά και το καντήλι του ακοίμητο. Είδα των ναυτών τα κλινάρια, άκουσα τις κουβέντες, οσμίσθηκα την ζυλεία τους. Είδα το μαγεριό, τα νεροβάρελα, την τρόμπα, τον αργάτη. Η ψυχή μου μελαγχολικό πουλάκι κάθισε πάνω της.

A. Καρκαβίτσας, *Η θάλασσα*. Κέδρος, Αθήνα 1993, σ. 44.

Γ. ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να γράψετε όλες τις λέξεις που αναφέρονται στο καράβι και τον εξοπλισμό του. Να γράψετε ό,τι απομένει από το κείμενο, αν τις αφαιρέσετε όλες αυτές.

.....
.....
.....
.....

Μονάδες 2

2. Να συμπληρώσετε με δικά σας λόγια το κείμενο, που προέκυψε από την αφαίρεση των λέξεων που περιγράφουν το καράβι και τον εξοπλισμό του (άσκηση 1) περιγράφοντας το ίδιο πλοίο, όπως θα το βλέπατε, αν καθόσαστε πλάι στον συγγραφέα.

.....
.....
.....
.....
.....

Μονάδες 9

3. Ταιριάζει η τελευταία πρόταση του παραπάνω κειμένου στη δική σας παραλλαγή; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

.....
.....
.....

Μονάδες 9

2^ο κριτήριο για δεκαπεντάλεπτη δοκιμασία

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Επιλέξαμε αυτό το κείμενο, επειδή παρουσιάζει πολύ σαφή οργάνωση των λεπτομερειών του. Και επειδή ο σκοπός του είναι πρακτικός (και όχι λογοτεχνικός, όπως συμβαίνει με το προηγούμενο και το επόμενο κείμενο). Ο στόχος αυτού του κριτηρίου είναι να διαπιστώσει τις δεξιότητες των παιδιών ως προς

- την αναγνώριση του ειδικού πρακτικού σκοπού της περιγραφής,
- την αναγνώριση της πορείας της περιγραφής και των λόγων που την υπαγορεύουν και
- την κατανόηση της σχέσης ανάμεσα στη διατύπωση και το σκοπό της περιγραφής.

B. ΚΕΙΜΕΝΟ

Επιτύμβιο μαρμάρινο αγγείο (λήκυθος) με ανάγλυφη παράσταση. Στην άκρη δεξιά η νεκρή -Μυρρίνη είναι το όνομά της όπως δηλώνεται με την επιγραφή πάνω από το κεφάλι της- οδηγείται στον Άδη από τον Ερμή Ψυχοπομπό που βρίσκεται δεξιά της. Είναι μάλιστα χαρακτηριστική η κίνηση του Ερμή που την πιάνει από το χέρι ενώ αυτή με τη στάση της, με σκεπασμένο και χαμηλωμένο το κεφάλι, υποδηλώνει τη φοβερή της μοίρα. Στο αριστερό μέρος της παράστασης εικονίζονται, σε μικρότερο μέγεθος, τρεις άντρες, ο τελευταίος μάλιστα ακουμπάει σε μια παραστάδα, που παρακολουθούν τη σκηνή. Ο Ερμής φοράει φτερωτά σανδάλια που υποδηλώνουν μιαν άλλη ιδιότητά του, του αγγελιοφόρου των θεών: άγγελον αθανάτων τον ονομάζει ο ομηρικός ύμνος στον Ερμή και σχετικό αφιέρωμα σ' αυτόν του πολέμαρχου Καλλίμαχου. Γύρω στο 420 π.Χ.

Π. Πετράκος, *Οδηγός Εθνικού μουσείου*. Εκδ. Αθηνών, Αθήνα 1993, σσ 79-80.

Γ. ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Ποιος είναι ο πρακτικός σκοπός αυτού του κειμένου;

.....
.....

Μονάδες 3

2. Ποια σειρά ακολουθεί η περιγραφή, ποια πρόσωπα προβάλλει και γιατί;

.....
.....

Μονάδες 5

3. Ποιες από τις λεπτομέρειες ερμηνεύονται από τον συντάκτη του κειμένου;

.....
.....

Μονάδες 5

4. Να εξετάσετε το ρόλο των επιθέτων που αναφέρονται στο αγγείο και στα δύο κεντρικά πρόσωπα: Αυτά τα επίθετα χρησιμοποιούνται α) για να υπερτονίσουν, β) για να καλύψουν και να αποδυναμώσουν ή γ) για να αποδώσουν με ακρίβεια τα περιγραφόμενα; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

.....
.....

Μονάδες 5

5. Θα χαρακτηρίζατε την περιγραφή α) πιστή, β) σπαρταριστή ή γ) διεξοδική; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

.....
.....

Μονάδες 3

3^ο κριτήριο για δεκαπεντάλεπτη δοκιμασία

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Και σ' αυτό το κριτήριο η βασική επιδίωξη είναι να διαπιστωθεί αν οι μαθητές μπορούν να αναγνωρίσουν το στόχο που διαπερνά την περιγραφή. Με τη διαφορά ότι στο ακόλουθο απόσπασμα αυτός ο στόχος ανιχνεύεται όχι μόνο μέσα από την επιλογή των λεπτομερειών, αλλά και από τα έμμεσα σχόλια και τη λεπτή ειρωνεία. Γι' αυτό, η προσοχή του μαθητή κατευθύνεται αρχικά σ' εκείνες τις λέξεις που υποδηλώνουν αυτόν το σχολιασμό και την ειρωνεία. Ο άλλος τρόπος που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας για να εκφράσει τη στάση του ως προς το αντικείμενο της περιγραφής είναι, βέβαια, η τελευταία πρόταση του αποσπάσματος, στην οποία αφιερώθηκε και ειδική ερώτηση. Έτσι, οι απαντήσεις στις ερωτήσεις 1. iii και 2 αλληλοσυμπληρώνονται.

Ειδικότερος στόχος της δοκιμασίας είναι να διερευνήσει την ικανότητα των μαθητών να διατυπώνουν τη συνάφεια του ντυσίματος με τον ανθρώπινο τύπο.

Το λεξιλόγιο της άσκησης 4 προέρχεται από τη σελίδα 216 του σχολικού βιβλίου.

B. ΚΕΙΜΕΝΟ

(Το κείμενο από όπου προέρχεται το ακόλουθο απόσπασμα αναφέρεται στα μετόπισθεν του ελληνο-ιταλικού πολέμου 1940-41.)

Συχνά πυκνά αντάμωνες στους δρόμους ανθρώπους ντυμένους ασυνήθιστα, σαν ορειβάτες ή κάτι τέτοιο, με παντελόνια γκολφ, ξεσκούφωτους, άλλους με μπερέ, τραγιάσκες, ένα τσιμπούκι βιδωμένο στ' ακρόχειλο. Τους έβλεπες μια, τους έβλεπες δυο, όπου να γύριζες, σ' όποιο δρόμο και να 'μπαινες. Ήταν οι ανταποκριτές των εφημερίδων. Ντυμένοι έτσι, μ' αφροντισιά μελετημένη, δίνανε κάτι σαν ένα τόνο αντιφέγγισμα κοσμοπολιτισμού. Κάπου κάπου πρόβαινε και καμιά νοσοκόμα μεγαλοκυρά, με το άθιχτο μαβί της πέπλο, αστραφτερά κολλαρισμένα τα γιακαδάκια της και τα μανικέτια. Τότε η κοσμική κίνηση περίσσευε.

A. Τερζάκης, « Απρίλης». Κ.Ν.Α. Α' Λυκείου, σ. 288.

Γ. ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να σημειώσετε την απάντησή σας σε καθεμιά από τις ακόλουθες ερωτήσεις μ' ένα X στο αντίστοιχο τετράγωνο και να αιτιολογήσετε τις απαντήσεις σας.

i) Ο συγγραφέας περιγράφει τους ανταποκριτές χρησιμοποιώντας κυρίως

α) ρήματα

β) επίθετα

γ) ουσιαστικά

δ) επιρρήματα

Αιτιολόγηση

.....
.....

Μονάδες 2

ii) Ο συγγραφέας περιγράφει τη νοσοκόμα χρησιμοποιώντας κυρίως

α) ρήματα

β) επίθετα

γ) ουσιαστικά

δ) επιρρήματα

Αιτιολόγηση

.....
.....

Μονάδες 2

iii) Σκοπός της περιγραφής των προσώπων είναι

α) να παρουσιάσει τη μόδα της εποχής

β) να εκφράσει τον θαυμασμό του προς τη νοσοκόμα

γ) να τονίσει την αταίριαστη εμφάνιση αυτών των προσώπων
στη συγκεκριμένη περίπτωση

δ) να εκδηλώσει τα φιλικά του αισθήματα προς τους δημοσιογράφους

Αιτιολόγηση

.....
.....

Μονάδες 2

2. «Τότε η κοσμική κίνηση περίσσευε.» Με ποια πρόθεση διατύπωσε ο συγγραφέας αυτή τη φράση; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

.....

.....
.....

Μονάδες 5

3. Από την περιγραφή της εξωτερικής εμφάνισης των προσώπων προσπαθήστε να συναγάγετε στοιχεία

- α) της νοοτροπίας των δημοσιογράφων,
- β) του χαρακτήρα της νοσοκόμας.

.....
.....
.....

Μονάδες 5

4. Να βρείτε στο κείμενο και να γράψετε εκείνα τα στοιχεία της εμφάνισης των προσώπων που θα ταίριαζαν στους ακόλουθους χαρακτηρισμούς:

- α) επιτηδευμένος
- β) ντυμένος στην τρίχα
- γ) εκκεντρικός
- δ) φιλάρεσκος

Μονάδες 4

4^ο κριτήριο για δεκαπεντάλεπτη δοκιμασία

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αυτό το απόσπασμα προσφέρεται για τη διαπίστωση της δεξιότητας των μαθητών να κατανοούν τα νοήματα σε μία περιγραφή δοκιμιακού χαρακτήρα. Η άσκηση 1 εστιάζεται ακριβώς σ' αυτή την κατανόηση. Οι ασκήσεις 2 και 3 προϋποθέτουν ότι έχει διδαχθεί η οπτική γωνία και το σχόλιο αντιστοίχως. Το κείμενο όμως θα πρέπει να είναι αδιδακτο.

B. ΚΕΙΜΕΝΟ

Τα πιο ασήμαντα και ακατάλληλα αντικείμενα -μια καρφίτσα, ένα μανταλάκι, ένα εξάρτημα τηλεόρασης- μπορούσαν να μπουν μέσα στη σφαίρα της (μη) μόδας των Πανκς. Καθετί, λογικό ή παράλογο, γινόταν «στολή αντιμετώπισης» (ο κανόνας φαίνεται να ήταν : «Αν το καπέλο δεν ταιριάζει, φόρα το!»).

«Φτηνά», ευτελή υλικά σε χυδαία σχέδια (απομίμηση δέρματος λεοπάρδαλης) και «άταχτα» χρώματα, που από καιρό είχαν απορριφθεί από τη βιομηχανία υψηλής μόδας σαν τελείως κακόγουστα, διασώθηκαν από τους Πανκς και μετατράπηκαν σε ρούχα (στενά σωληνωτά παντελόνια, μίνι φούστες) που από μόνα τους σχολίαζαν συνειδητά τις έννοιες του μοντέρνου και του γούστου. Οι συμβατικές ιδέες ομορφιάς απορρίφθηκαν μαζί με την παραδοσιακή γυναικεία πείρα των καλλυντικών. Αντίθετα με τις συμβουλές κάθε γυναικείου περιοδικού, το μακιγιάζ σ' αγόρια και κορίτσια γινόταν για να φαίνεται. Τα πρόσωπα έγιναν αφηρημένα πορτρέτα: μελέτες της αποξένωσης, έπειτα από προσεχτική παρατήρηση και άψογη εκτέλεση. Τα μαλλιά ήταν ολοφάνερα βαμμένα (αχυρένια, κορακί ή έντονο πορτοκαλί, με πράσινες τούφες) και τα μπλουζάκια με τα παντελόνια διηγούνταν την ιστορία της κατασκευής τους με πολλαπλά φερμουάρ και εμφανείς εξωτερικές ραφές.

Dick Hedbigge, *Υποκουλτούρα: το νόημα του στιλ*. Εκδ. Γνώση Αθήνα 1981, σσ 145-146, διασκευή. Έκφραση-Έκθεση Α' Λυκείου, σ. 222.

Γ. ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να συμπληρώσετε τις απαντήσεις σας σημειώνοντας X στο αντίστοιχο πλαίσιο και στη συνέχεια να δικαιολογήσετε την επιλογή σας στο ε).

	Σωστό	Λάθος
α) Οι πανκς χρησιμοποιούν ασήμαντα αντικείμενα στην αμφίεσή τους για λόγους οικονομίας.	☐	☐
β) Οι πανκς ντύνονται για να είναι μοντέρνοι.	☐	☐
γ) Οι πανκς προσπαθούν να καλλιεργήσουν καλό γούστο.	☐	☐
δ) Τα χρώματα των μαλλιών είναι σκοπίμως έντονα και ασυνήθιστα.	☐	☐
ε) Οι πανκς ντύνονται πρόχειρα, χωρίς να σκέφτονται αν συνδυάζονται αυτά που φορούν.	☐	☐
στ) Οι κοπέλες βάφουν τα πρόσωπά τους πολύ προσεκτικά.	☐	☐

Μονάδες 3 (6 x 0,5)

Δικαιολόγηση

.....
.....

Μονάδες 3

2. Ποιος σχολιασμός υποδηλώνεται με τις ονοματικές φράσεις: α) *στολή αντιμετώπισης* και β) *μελέτες αποξένωσης*;

α)

β)

Μονάδες 6

3. Να αποδώσετε σε μια παράγραφο την εντύπωση που θα προκαλούσε η παρουσία ενός πανκ στην πλατεία ενός χωριού.

.....
.....

Μονάδες 8

5^ο κριτήριο για δεκαπεντάλεπτη δοκιμασία

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ακόλουθο απόσπασμα είναι το πιο απαιτητικό από όσα προτείνονται για ολιγόλεπτες δοκιμασίες, γι' αυτό και παρουσιάζεται τελευταίο σ' αυτή τη σειρά των κειμένων. Η δυσκολία οφείλεται αφενός στη διατύπωση και αφετέρου στο γεγονός ότι το θέμα του δεν είναι ιδιαίτερα οικείο στους μαθητές. Οι ασκήσεις 1 και 2 διερευνούν την κατανόηση του περιεχομένου. Πιο συγκεκριμένα, η άσκηση 1 ανιχνεύει την ικανότητα των μαθητών να προσλαμβάνουν τη σημασία μεταφορικών εκφράσεων, οι περισσότερες μάλιστα από τις οποίες (α,β και γ) αποτελούν μάλλον νεοφανείς (για τους μαθητές) λεξιλογικές συνάψεις. Η άσκηση 2 ελέγχει την κατανόηση του θεματικού άξονα γύρω από τον οποίο αναπτύσσονται οι δύο παράγραφοι του αποσπάσματος. Με τη δικαιολόγηση της επιλογής τους οι μαθητές θα πρέπει να επαναδιατυπώσουν συνοπτικά αυτό το θεματικό νόημα. Πρόκειται, δηλαδή, για άσκηση πύκνωσης και μετασχηματισμού (σε απλούστερη διατύπωση) συγχρόνως. Με την απάντηση στην ερώτηση 3 αναμένεται να φανεί περαιτέρω ο βαθμός κατανόησης του ρόλου του σκηνογράφου. Ίσως δεν είναι περιττό να σημειωθεί κι εδώ ότι το κείμενο δεν πρέπει να έχει διδαχθεί, εφόσον χρησιμοποιείται σε κριτήριο αξιολόγησης.

B. ΚΕΙΜΕΝΟ

Το έργο του σκηνογράφου και του ενδυματολόγου έχει στόχο να υπογραμμίσει και να κάνει πιο ευανάγνωστο το νόημα ενός θεατρικού έργου μέσα από οπτικά σύμβολα. Τα σύμβολα αυτά μπορεί να μην έχουν καμιά σχέση με τη ρεαλιστική πραγματικότητα ή με την εποχή που περιγράφει το έργο. Ωστόσο, ακόμα κι όταν τα κοστούμια ενός έργου είναι ρεαλιστικά και πιστά στη μόδα της εποχής, ο σκοπός του ενδυματολόγου δεν είναι να ντύσει τον ηθοποιό μ' ένα ρούχο που του «πάει», αλλά να τονίσει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (θετικά ή αρνητικά) που αυτός εκπροσωπεί, προκειμένου να γίνει πιο ανάγλυφος ο ρόλος του μέσα στο έργο, και πιο ευανάγνωστη η ιδέα που θέλει να μεταδώσει το έργο.

Παράλληλα, τόσο ο σκηνογράφος όσο και ο ενδυματολόγος φροντίζουν να υπάρχει συνεχώς πάνω στη σκηνή ένα ολοκληρωμένο αισθητικό σύνολο,

υπολογίζοντας το οπτικό βάρος του κάθε στοιχείου, την υφή, το χρώμα και την ποιότητα των υλικών, την ένταση των χρωμάτων και των τόνων κτλ. Έτσι αιχμαλωτίζεται το μάτι του θεατή στα σημεία που ο σκηνογράφος ή ο ενδυματολόγος θέλει να τονίσει...

I. Μανωλεδάκη, σκηνογράφος-ενδυματολόγος, Έκφραση-Έκθεση Α΄ Λυκείου, σ. 225

Γ. ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να αποδώσετε το νόημα των ακόλουθων μεταφορικών φράσεων, έτσι όπως διαμορφώνεται στο περιβάλλον του κειμένου, με αντίστοιχες κυριολεκτικές.

- α) *ευανάγνωστο νόημα*
- β) *ανάγλυφος ο ρόλος*
- γ) *οπτικό βάρος*
- δ) *αιχμαλωτίζεται το μάτι*

Μονάδες 4

2. Η φροντίδα του σκηνογράφου και του ενδυματολόγου σε μία θεατρική παράσταση είναι

- α) η καλή ποιότητα των υλικών που χρησιμοποιούνται για τα σκηνικά και τα κοστούμια
- β) τα σκηνικά και τα κοστούμια να συμβαδίζουν με τη μόδα της εποχής που παίζεται το έργο
- γ) να βοηθήσει τους θεατές να καταλάβουν το έργο
- δ) να τονίσει την προσωπικότητα των ηθοποιών

Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας

.....

Μονάδες 8

3. Ποιες βασικές διαφορές μπορείτε να διακρίνετε ανάμεσα στο έργο ενός σκηνογράφου και ενός διακοσμητή;

.....

.....

Μονάδες 8

1^ο κριτήριο για ωριαίο διαγώνισμα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο γενικός στόχος του ωριαίου κριτηρίου αξιολόγησης είναι να διερευνήσει την εμπέδωση ορισμένων βασικών σημείων στα οποία στηρίχθηκε η διδασκαλία της ενότητας της Περιγραφής. Πιο αναλυτικά, ο στόχος είναι να διαπιστωθεί αν οι μαθητές μπορούν

- α) να αντιλαμβάνονται τα σχόλια και την οπτική γωνία σε μια περιγραφή (άσκηση 1) -ειδικά στην κατανόηση του είδους του σχολιασμού εστιάζεται η άσκηση 2-,
- β) να κατανοούν την πορεία που ακολουθεί μια περιγραφή, την οργάνωση των λεπτομερειών της,
- γ) να εντοπίζουν τα γλωσσικά μέσα στα οποία στηρίζεται η περιγραφή (άσκηση 3. iii),
- δ) να χαρακτηρίζουν την περιγραφή και να καταλαβαίνουν το ύφος της (ασκήσεις 3.iv και 3.v αντιστοίχως),
- ε) να αποκωδικοποιούν τις υποδηλώσεις των μεταφορικών εκφράσεων, όπως διαμορφώνονται σε ορισμένο νοηματικό περιβάλλον (άσκηση 4),
- στ) να προσαρμόζουν την περιγραφή τους (επιλογή και οργάνωση λεπτομερειών, λεξιλόγιο, ύφος) ανάλογα με τον πρακτικό σκοπό της (άσκηση 5) και
- ζ) να συνθέτουν κείμενο βάσει μιας αναλογίας (άσκηση 6).

Όνοματεπώνυμο

Τάξη Τμήμα

Μάθημα: Έκφραση-Έκθεση. Ενότητα: Περιγραφή

Ημερομηνία

ΚΕΙΜΕΝΟ

«ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΚΑΤΕΛΛΑΦΙΣΗΣ»

Πάνω αυτό το βαρύ βιβλίο με το μαύρο εξώφυλλο· τίτλος «Μεθοδικός Οδηγός Εκθέσεων», μαύρο ματ εξώφυλλο που θυμίζει παλιό λεξικό, το ίδιο και τα χρυσά γράμματα. Μια ελαφριά μυρουδιά πλήξης, μούχλας. Έπειτα παρατηρώ μια φράση με μικρότερα γράμματα, σαν υπότιτλος: «Σύμβουλος Επιτυχίας». Μικρή πονηρή φράση. Μου χτυπάει αμέσως η λέξη «επιτυχία» αταίριαστη εδώ, σαν από άλλο ανέκδοτο. [...] Πιο πάνω και από τον τίτλο, μια ανάγλυφη παράσταση, ή έμβλημα σε στυλ πιο γνώριμο, θα πρέπει να είναι το σήμα κατατεθέν του εκδοτικού οίκου, ένα λυχνάρι αρχαιοπρεπές, με καμπυλωτό χερούλι, και μια μικρή φλόγα στη μύτη, και καπνός που αναδύεται σε ωραίες μπούκλες. (Αναλογίζομαι πως πολλά εκδοτικά σήματα έχουν σχέση με φως: ο «Πυρσός», ο «Ήλιος», η «Εστία» κτλ. Το φως της γνώσης, φως - περισσότερο - φως, πεφωτισμένος νους, βέβαια, αυτό είναι).

Βαρύ μαύρο βιβλίο, κοτρόνα, τετράγωνος ογκόλιθος, αποθητικός και απαγορευτικός. Βλέπω τώρα πόσο λίγο αντικειμενική είναι η περιγραφή που έκανα. Ξεκίνησα, όπως φαντάζομαι ξεκινούν όλοι οι Δον Κιχώτηδες της περιγραφής, για να οικειοποιηθώ αυτό το βιβλίο σαν να ήταν οποιοδήποτε αντικείμενο, ήρεμα, ουδέτερα ανώνυμα· καταγραφή περισσότερο παρά περιγραφή. Να τα αφήσω δηλαδή να μιλήσει μόνο του, να δηλώσει την ιδιότητά του, να φανερωθεί, χωρίς τη δική μου επέμβαση. Αλλά από την πρώτη φράση που έγραψα προδόθηκα· κοτσάρισα το επίθετο «βαρύ» (τα επίθετα, τα επίθετα, αυτά μας παίρνουν πάντα στο λαιμό τους), νόμιζα πως ήμουν εντάξει γιατί το βιβλίο είναι ογκώδες, άρα βαρύ, αλλά το «βαρύ» είναι βεβαρημένο - το βαρύ πεπόνι, ο καφές (και ο άντρας) ο πολλά βαρύς, η βαρυσήμαντη δήλωση, το βάρος της παράδοσης - δεν παίζουμε. Παρακάτω μια φράση ακόμα πιο καθοριστική: «μυρουδιά μούχλας» και τρεις γραμμές μετά ο χαρακτηρισμός «πονηρή φράση». [...] Δε συνεχίζω, το κλίμα είναι εμφανές, η πρόθεση ολοφάνερη. Καλύτερα έτσι, ίσως· τα χαρτιά στο τραπέζι· ας μην αρχίσω κι εγώ τις πονηριές.

Τώρα βέβαια που ο πόλεμος κηρύχτηκε μεταξύ μας, μου 'ρχεται αφάνταστα δύσκολο ν' ανοίξω το βιβλίο. Η κίνησή μου δεν μπορεί να είναι τυχαία και ανέμελη. Η σύγκρουση θα πρέπει να είναι μετωπική, δε χωράνε αιφνιδιασμοί και ελιγμοί.

Πού θα μπει η πρώτη σφήνα σ' αυτό το μαύρο συμπαγές τείχος; Πού θα βρω χαραμάδα να εισχωρήσω; Γυρίζω τα φύλλα και με πιάνει πανικός. Είναι ο

πανικός των λέξεων. Λέξεις, τελειωμένο και ατέλειωτο προϊόν· ομοιόμορφες παρατεταγμένες, μαυρόασπρο πλεκτό. Πώς διασπάται αυτό το πράμα;

Πρέπει να πάρω τη βουτιά, κι όπου με βγάλει. Σταματώ (τυχαία; πόσο τυχαία;) Στην έκθεση με τίτλο «Το Σχολείο μου» ...

Κ. Τσιτσέλη, Χαμένο πάτωμα, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1984, σ. 141.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να επιβεβαιώσετε ή να απορρίψετε το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας στην περίπτωση δ).

	Σωστό	Λάθος
α) Η συγγραφέας περιγράφει τις εντυπώσεις και τα συναισθήματα που της προκαλεί ένα παλιό λεξικό.	☐	☐
β) Από την αρχή του κειμένου γίνεται φανερή η στάση της απέναντι στο βιβλίο.	☐	☐
γ) Η συγγραφέας παραδέχεται ότι δεν κατόρθωσε να παρουσιάσει το βιβλίο αντικειμενικά.	☐	☐
δ) Ο «πανικός των λέξεων» εκφράζει το φόβο που νιώθει κάθε αναγνώστης μπροστά σ' ένα ογκώδες βιβλίο.	☐	☐
ε) Το βιβλίο αυτό χαρακτηρίζεται βαρύ λόγω του όγκου του.	☐	☐
στ) Από την περιγραφή διαπιστώνουμε ότι η συγγραφέας δεν αγαπά την ανάγνωση βιβλίων.	☐	☐

Μονάδα 1,5 (6 x 0,25)

Δικαιολόγηση

.....
.....

Μονάδα 1,5

2. Οι ακόλουθες ονοματικές φράσεις της στήλης αριστερά προέρχονται από το παραπάνω κείμενο. Να αντιστοιχίσετε αυτές τις φράσεις με τα στοιχεία της μεσαίας στήλης και εκείνης δεξιά, ώστε να γίνεται φανερό αν η φράση υποδηλώνει ή όχι σχολιασμό και ποια πρόθεση υπηρετεί. (Ορισμένα στοιχεία της στήλης δεξιά δε θα χρησιμοποιηθούν).

ΟΝΟΜΑΤΙΚΕΣ ΦΡΑΣΕΙΣ

ΠΡΟΘΕΣΗ

1. μαύρο ματ εξώφυλλο		α. ειρωνεία
2. ανάγλυφη παράσταση	A. Περιγραφή χωρίς	β. θαυμασμός
3. μικρή πονηρή φράση	σχόλιο	γ. απορία
4. μετωπική σύγκρουση		δ. θυμός
5. πανικός των λέξεων	B. Περιγραφή	ε. αντιπάθεια
6. ωραίες μπούκλες	με σχόλιο	

Μονάδα 1,5 (6 x 0,25)

3. Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση σημειώνοντας X στο αντίστοιχο πλαίσιο και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

i. Μελετώντας το κείμενο διαπιστώνουμε ότι η περιγραφή ξεκινά

α) παραγωγικά

â) άδϋ όί όυόι έάέ όι ÷ñüíí

ã) άδϋ όάίϋ όñïò όά έϚòò

ä) άδϋ όι έΎίόñí

Δικαιολόγηση

.....

.....

.....

.....

ii. Η συγγραφέας με την περιγραφή της επιδιώκει να τονίσει

α) τη δυσκολία μεταφοράς του βιβλίου λόγω του όγκου του,

β) τη χρησιμότητα του συγκεκριμένου βιβλίου,

γ) τη δυσκολία της να χρησιμοποιήσει το βιβλίο λόγω του όγκου
και του περιεχομένου του,

δ) τη δυσκολία της να κατανοήσει τη γλώσσα του βιβλίου.

Δικαιολόγηση

.....

.....

iii. Στην πρώτη παράγραφο τα σχόλια αποδίδονται κυρίως με

α) ρήματα

β) ουσιαστικά

γ) επίθετα

δ) επιρρήματα

Δικαιολόγηση

.....
.....

iv. Ç δάñέãñáõß ðïð áñùóγέεïð έά ïðñíγóá íá δάñέãñáóáß ùò

ά) άίέάñß

â) έãððñáñßò

ã) ðέóðß

ä) ñááέέóóέέß

Δικαιολόγηση

.....
.....

v. Το ύφος είναι α) οικείο

â) άέñùíέέü

ã) άðβóçñ

δ) κωμικό

Δικαιολόγηση

.....
.....

Μονάδες 5 (5 x 1)

4. α) Να αποδώσετε το νόημα των ακόλουθων μεταφορικών εκφράσεων με κυριολεκτική διατύπωση, φροντίζοντας να μη προδώσετε το πνεύμα του κειμένου.

- i) *Μου χτυπάει αμέσως η λέξη «επιτυχία»*
- ii) *το κλίμα είναι εμφανές*
- iii) *τώρα βέβαια που ο πόλεμος κηρύχτηκε μεταξύ μας*
- iv) *Η σύγκρουση θα πρέπει να είναι μετωπική*
- v) *Πού θα μπει η πρώτη σφήνα σ' αυτό το συμπαγές τείχος;*
- vi) *Πρέπει να πάρω τη βουτιά.*

Μονάδα 1,5 (6 x 0,25)

β) Να επιλέξετε δύο από τις παραπάνω μεταφορικές εκφράσεις, να εξηγήσετε τι επιτυγχάνει κάθε φορά η συγγραφέας και να τις συγκρίνετε με τις δικές σας αντίστοιχες.

.....
.....
.....
.....

Μονάδες 2

5. Υποθέστε ότι ο εκδοτικός οίκος στον οποίο εργάζεστε ως διαφημιστής μόλις εξέδωσε το βιβλίο που περιγράφει το παραπάνω κείμενο. Ποιο διαφημιστικό κείμενο θα διαμορφώνατε για τα προβάλετε το βιβλίο

- α) σε ένα περιοδικό για βιβλία και
- β) στην τηλεόραση;

Μονάδες 2

6. Σε μια παράγραφο μιας επιστολής προς ένα φίλο που σκέφτεται να εγκαταλείψει τις σπουδές του να υποστηρίξετε (έως 100 λέξεις) την αναλογία της γνώσης με το φως.

Μονάδες 5

Κριτήριο για ωριαία επαναληπτική δοκιμασία στην Έκφραση - Έκθεση

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Γενικός στόχος του συγκεκριμένου επαναληπτικού κριτηρίου είναι να διερευνήσει την εμπέδωση των βασικών σημείων των ενοτήτων «Διάλογος» και «Περιγραφή».

Για τις ανάγκες της εξέτασης επιλέξαμε δύο αποσπάσματα από το μυθιστόρημα του Κοσμά Πολίτη «Στου Χατζηφράγκου» (Κ.Ν.Α. Α΄ Λυκείου, σ. 311, 315).

Ειδικότερα επιδιώκεται να διαπιστωθεί αν οι μαθητές μπορούν

- α) να κατανοούν το περιεχόμενο ενός κειμένου (άσκηση 1),
- β) να εντοπίζουν τα γλωσσικά μέσα στα οποία στηρίζεται η περιγραφή (ερώτηση 1 της άσκησης 2, άσκηση 3),
- γ) να κατανοούν την πορεία που ακολουθεί μια περιγραφή στην οργάνωση των λεπτομερειών της, (ερώτηση 2 της άσκησης 2),
- δ) να εντοπίζουν την οπτική γωνία και το σκοπό της περιγραφής, (ερωτήσεις 3 και 6 της άσκησης 2)
- ε) να διακρίνουν τα βασικά χαρακτηριστικά ενός λογοτεχνικού διαλόγου, να προσδιορίζουν το σκοπό και τα γλωσσικά μέσα που χρησιμοποιούνται σ' αυτόν (ερωτήσεις 4 και 5 της άσκησης 2, άσκηση 4) και να τον μετασχηματίζουν σε πλάγιο λόγο (άσκηση 8),
- στ) να είναι σε θέση να πυκνώσουν το περιεχόμενο της περιγραφής αλλά και να το μετασχηματίσουν, ώστε να ανταποκρίνεται σε διαφορετικές περιστάσεις επικοινωνίας (άσκηση 6),
- ζ) να χρησιμοποιούν το βασικό λεξιλόγιο της ενότητας «Περιγραφή» (ασκήσεις 7, 9) και
- η) να περιγράφουν ένα πρόσωπο ακολουθώντας συγκεκριμένη οπτική γωνία (άσκηση 5) ή να μετασχηματίζουν μια περιγραφή αλλάζοντας οπτική γωνία (άσκηση 10).

B. ΚΕΙΜΕΝΟ

Και μέσα στην καρότσα, η ομορφιά του κόσμου. Δυο μάτια πελώρια, φουντουκιά, ορθάνοιχτα, που τα ματόκλαδά τους αγγίζανε τα φρύδια και

ισκιάζανε τα μάγουλα, και πιο κάτω, καταμεσής, ένα τριανταφυλλί μπουμπούκι. Αυτό ήτανε το πρόσωπο. Κοντυλένια, μικροκαμωμένη, με θαλασσί μεταξωτό φουστάνι, άσπρα νταντελένια γάντια ώσαμε τον αγκώνα, κράταγε στο δεξί της χέρι ένα μεταξωτό θαλασσί ομπρελίνο, γαρνιρισμένο με άσπρο πιτσίλι* ολόγυρα. Το κράταγε ανοιχτό, αν και ο ήλιος είχε φύγει απ' το σοκάκι και φώτιζε μονάχα, πίσω της, τα κεραμίδια του δίπατου σπιτιού του Σκλαβούνου. Ένα ρόδινο συννεφάκι, γελαστό, ήταν σταματημένο πάνωθ' της, στο θαλασσί ουρανό. Κάτω από το φραμπαλά* της μακριάς φούστας της, ξεπρόβαλλε, συγκινητικό, ένα μικρούτσικο μαύρο λουστρινένιο γοβάκι λουϊκένζ*, κι αχνοξεχώριζε ο αστράγαλος, μέσ' από την άσπρη φιλντεκός* κάλτσα. Ω, άγγελε του Θεού, έλεγε, μέσα σου.

.....

Έπαιξε τα ματόφυλλά της, μια φορά. Κατέβηκε απ' τη βικτόρια, κρατώντας στο δεξί της χέρι το ανοιχτό ομπρελίνο, κι ανασηκώνοντας με το ζερβί τη φούστα της, για να μη σέρνεται χάμω η ουρά. Ξεκινήσανε μαζί, φαρφουρένια* και λεπτοκαμωμένη πλάι στον όγκο του άντρα της, σέρνοντας πίσω της μια μυρωδιά ροδόσταμο. Η επιδερμίδα της, ήτανε άσπρη, γαλατένια, φοδραρισμένη ροζ. Ο Τζώνης την παρακολουθούσε με το μάτι, δίχως να σταματάει το παίξιμο, που τώρα γίνηκε πιο πεταχτό, σαν εμβατήριο. Στα παράθυρα οι γειτόνισσες κουτσομπολεύανε, αφήνοντας το Τζώνη στην ησυχία του.

- Καλέ, γιατί κρατάει την ομπρέλα της ανοιχτή; Έφυγε ο ήλιος.
- Θα 'ναι η μόδα ως φαίνεται.
- Μισή πορτσιόνα*. Εφταμηνίτικια.

- Τι της ρέχτηκε*, κοτζάμ άντρας, και την πήρε;
- Τυχερά, κυρία Μερόπη μου.
- Γυναίκα του είναι ή μαντινούτα* του;

* πιτσίλι: δαντελωτό ύφασμα

* φραμπαλά: πλατύ πτυχωτό κομμάτι ύφασμα που προσαρμόζεται στο κάτω μέρος του γυναικείου φορέματος

* γοβάκι λουϊκένζ: σε σχέδιο Λουδοβίκου 15^{ου}

* φιλντεκός: κάλτσα από σκοτσέζικο νήμα

* φουρφουρένιος: κατασκευασμένος από πορσελάνη

* πορτσιόνα: μερίδα

- Να τη φουσήξεις, θα πέσει χάμω.
- Νοστιμούλα, ωστόσο.
- Ας είναι καλά τα λούσα. Ντύσ' τηνε μ' ένα τσιτάκι, και σου λέω 'γώ.

Γ. ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να επιβεβαιώσετε ή να απορρίψετε το περιεχόμενο των προτάσεων σημειώνοντας X στο αντίστοιχο πλαίσιο:

	Σωστό	Λάθος
α) Ο χαρακτηρισμός «η ομορφιά του κόσμου» είναι υπερβολικός.	☐	☐
β) Η κοπέλα μέσα στην άμαξα εμφανίζεται το πρωί.	☐	☐
γ) Ο Τζώνης παίζει μουσική συνεπαρμένος από την ομορφιά της.	☐	☐
δ) Βασικό κίνητρο της συνομιλίας των γυναικών είναι το ενδιαφέρον τους.	☐	☐
ε) Η εξωτερική εμφάνιση του ζευγαριού φαίνεται αταίριαστη.	☐	☐
στ) Ο συγγραφέας τονίζει την ομορφιά της νέας και με τα χρώματα.	☐	☐
ζ) Η ιδιόλεκτος των προσώπων αποδίδεται με φυσικότητα.	☐	☐
η) Ο συγγραφέας δεν καθορίζει τον αριθμό των γυναικών που κουτσομπολεύουν	☐	☐

Μονάδες 2 (8 x 0,25)

2. Να βάλετε σε κύκλο τη σωστή απάντηση:

A. Ο συγγραφέας, για να περιγράψει τα στοιχεία της ομορφιάς, χρησιμοποιεί κυρίως:

- α) τα ρήματα
- β) τα επίθετα

* **τι της ρέχτηκε:** τι της ορέχτηκε, τι της ζήλεψε
 * **μαντινούτα:** αγαπητικά

- γ) τα ουσιαστικά
 - δ) τις μετοχές
- B. Η περιγραφή της νέας ξεκινάει από:
- α) τη γενική εικόνα
 - β) το πρόσωπο
 - γ) τα μάτια
 - δ) το φουστάνι
- Γ. Η οπτική γωνία της περιγραφής υποδηλώνει:
- α) την επιδοκιμασία του συγγραφέα
 - β) το θαυμασμό του
 - γ) τη συγκατάβασή του
 - δ) την ανοχή του
- Δ. Τα σχόλια των γυναικών για την εμφάνιση της νέας φανερώνουν:
- α) θαυμασμό
 - β) αποδοκιμασία
 - γ) φθόνο
 - δ) συγκατάβαση
- Ε. Ο συγγραφέας αποδίδει το διάλογο των γυναικών:
- α) με πλάγιο λόγο (αφήγηση)
 - β) τονίζοντας τα εξωγλωσσικά στοιχεία της ομιλίας τους
 - γ) θεατρικά
 - δ) προβάλλοντας τα παραγλωσσικά στοιχεία
- ΣΤ. Σκοπός του συγγραφέα είναι να τονίσει:
- α) την κομψότητα του φορέματος
 - β) τον έρωτα του Τζώνη
 - γ) την ομορφιά της νέας
 - δ) το κουτσομπολιό της γειτονιάς

Μονάδες 1,5 (6 x 0,25)

3. Να αντιστοιχίσετε τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β.

Α	Β
1. φοδραρισμένη ροζ	
2. άσπρη φιλντεκός κάλτσα	α. κυριολεξία
3. τριανταφυλλί μπουμπούκι	
4. ανοιχτό ομπρελίνο	β. μεταφορά

5. λουστρινένιο γοβάκι
6. φαρφουρένια

Μονάδες 1,5 (6 x 0,25)

4. Απαντήστε στα σχόλια των γυναικών, επαινώντας την ομορφιά της νέας:

- α. - Μισή πορτσιόνα. Εφταμηνίτικα.
-
- β. - Τι της ρέχτηκε κοτζάμ άντρας;
-
- γ. - Γυναίκα του είναι ή μαντινούτα του;
-
- δ. - Νοστιμούλα, ωστόσο.
-
- ε. - - Ας ειν' καλά τα λούσα.
-

Μονάδες 2,5 (5 x 0,5)

5. Να βρείτε τα στοιχεία που τονίζουν την ομορφιά του προσώπου. Έπειτα, να περιγράψετε το πρόσωπο σε μια σύντομη παράγραφο συμπληρώνοντας τις λεπτομέρειες που δεν αναφέρει ο συγγραφέας.

Μονάδες 3

6. Ας υποθέσουμε ότι το φόρεμα ανήκει στην προγιαγιά σας και για λόγους οικονομικούς είστε υποχρεωμένοι να το πουλήσετε. Ποιες λεπτομέρειες θα περιελάμβανε η μικρή αγγελία που θα δημοσιεύατε στον τοπικό τύπο;

Μονάδες 2

7. Από τις ακόλουθες εκφράσεις να υπογραμμίσετε εκείνη που αποδίδει πιστότερα το περιεχόμενο της φράσης του κειμένου.

- κοντυλένια, μικροκαμωμένη (ευσταλής, σπαθάτη, μικρή το δέμας)
- τριανταφυλλί μπουμπούκι (χείλη σαρκώδη, λεπτά, σφιγμένα)
- θαλασσί μεταξωτό φουστάνι (επίσημη περιβολή, ένδυμα περιπάτου, ευπρεπής αμφίεση)
- η ομορφιά του κόσμου (εμφανίσιμη, ευπαρουσίαστη, εκπύγλου καλλονής)

Μονάδες 1 (4 x 0,25)

8. Να αποδώσετε σε πλάγιο λόγο το διάλογο των γυναικών σχολιάζοντας τη στάση τους.

Μονάδες 2

9. Να συμπληρώσετε τα κενά των προτάσεων με τις παρακάτω λέξεις (δύο απ' αυτές δεν θα χρειαστούν):

ορόσημο	επιστέγασμα	προσπέλαση	απρόσιτη
απροκάλυπτη	εξεζητημένη	ατημέλητη	ανεπιτήδευτη

- Τα σχόλια των γυναικών ήταν μια επίθεση εναντίον της όμορφης νέας.
- Η νεαρή κοπέλα μέσα στην άμαξα έδειχνε τόσο, που η της φαινόταν ανέφικτη στο Τζώνη.
- Θα μπορούσες να χαρακτηρίσεις το θαλασσί ομπρέλινο ως της κομψότητάς της.
- Η εμφάνιση της νέας αποτέλεσε στη ζωή του Τζώνη.
- Η νέα ήταν ντυμένη κομψά χωρίς όμως να είναι

Μονάδες 1,5 (6 x 0,25)

10. «Ντύσ' τηνε μ' ένα τσιτάκι, και σου λέω 'γώ». Πώς θα περιέγραφε η γειτόνισσα την όμορφη νέα, αν την έβλεπε μ' ένα φθινό φόρεμα; Να δώσετε μια σύντομη περιγραφή, σε μία παράγραφο των 80-100 λέξεων.

Μονάδες 3

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟ-ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- ΑΒΕΝΤΙΣΙΑΝ-ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΥ Α.: *Ψυχολογία ανάγνωσης και γραφής*. Πανεπιστημιακές παραδόσεις, Αθήνα 1995.
- ΒΑΜΒΟΥΚΑΣ Μ.: *Ψυχοπαιδαγωγική θεώρηση της κατανόησης των αναγνωσμάτων*. Γρηγόρης, Αθήνα, 1984.
- ΒΑΜΒΟΥΚΑΣ Μ.: *Αξιολόγηση αναγνωστικών δεξιοτήτων*. Γρηγόρης, Αθήνα 1994.
- BERNSTEIN Β.: *Παιδαγωγικοί κώδικες και κοινωνικός έλεγχος*. Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1989.

- ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ Ν.: *Το δημιουργικό γράψιμο. Η παράγραφος-Εκθέσεις (Βιβλίο του καθηγητή)*. Κώδικας, Θεσσαλονίκη 1990.
- ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ Ν.: *Για τη γλώσσα (Έκφραση-Έκθεση)*. Κώδικας, Θεσσαλονίκη 1993.
- Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ. Πρακτικά του Β' πανελληνίου συνεδρίου. Κώδικας, Θεσσαλονίκη 1997.
- ΘΕΟΦΙΛΙΔΗΣ Χ.: *Η τέχνη των ερωτήσεων*. Γρηγόρης, Αθήνα 1988.
- ΜΕΡΑΚΛΗΣ Μ. «Γλώσσα και Εκπαίδευση» στο *Μια πολυεπιστημονική θεώρηση της γλώσσας*, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 1995, σσ 167-191.
- ΜΗΤΣΗΣ Ν.: *Η διδακτική του γλωσσικού μαθήματος*. Gutenberg, Αθήνα 1996.
- ΜΠΑΛΟΥΜΗΣ Ε.: *Η περιγραφή*. Γρηγόρης, Αθήνα 1970.
- ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ Γ.: «Σύγχρονη γλωσσολογία και διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας». *Γλωσσολογία* τ. 9-10 (1990-1991), Αθήνα 1994, σσ 53-68.
- ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ Γ.: *Παιδεία, Εκπαίδευση και Γλώσσα*. Gutenberg, Αθήνα 1994.
- ΜΠΑΣΕΤΑΣ Κ.: *Η μάθηση μέσα από την ανάγνωση κειμένων*. Gutenberg, Αθήνα 1994.
- ΝΑΚΑΣ Θ.: «Οι επικοινωνιακές λειτουργίες της γλώσσας» στο *Μια πολυεπιστημονική θεώρηση της γλώσσας*, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 1995, σσ 193-232.
- ΣΧΟΛΗ Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ: *Η συνθετική δημιουργική εργασία στο σχολικό πρόγραμμα. Θεωρία και πράξη*. (Πρακτικά επιστημονικής συνάντησης). Εκδόσεις της σχολής Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου, Αθήνα 1997.
- ΤΟΜΠΑΪΔΗΣ Δ.: *Διδασκαλία νεοελληνικής γλώσσας*. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1995.
- ΤΣΟΛΑΚΗΣ Χ. : *Από το λόγο στη συνείδηση του λόγου*. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1995.
- ΤΣΟΛΑΚΗΣ Χ.: «Η γλωσσική διδασκαλία / επικοινωνία στο Λύκειο», *Φιλολογος* τ. 53, 1990.
- ΦΡΑΓΚΟΥΔΑΚΗ Α.: *Γλώσσα και ιδεολογία*. Οδυσσεάς, Αθήνα 1987.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗΣ Χ.: *Γλώσσα και Εκπαίδευση. Θέματα διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας*. Γεννάδειος βιβλιοθήκη, Αθήνα 1994.